

Η ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΗ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΑΥΤΗΣ ΣΗΜΕΡΟΝ

Υ Π Ο

ΑΘ. Α. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ Δρος Θ.

Υφηγητοῦ Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀριστοτελείου Παν/μίου Θεσ/νίκης

Αἱ Ἐπισκοπικαὶ Σύνοδοι, ὡς ὄργανα διοικήσεως μητροπολιτικῆς περιφερείας, ἀποτελοῦν κανονικὸν θεσμόν, ἀπαντῶμενον ἀρχαίῳθεν εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν¹. Εἰς τὰ κανονικὰ ταῦτα πλαίσια ἐντάσσεται ὁ θεσμὸς τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ὁ ὁποῖος κατηργήθη δι' ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1924². Συγκεκριμένως, κατὰ τὸν βον αἰῶνα ἔχομεν τὴν πρώτην ἔνδειξιν περὶ κάποιας μορφῆς συνοδικοῦ συστήματος εἰς τὴν μητρόπολιν Θεσσαλονίκης (congregata synoda de parocia ecclesiae Thessalonicensis), καθὼς ἀναφέρεται εἰς ἀναφορὰν πρὸς τὸν πάπαν Ρώμης Ὀρμίσδαν (514-523), τοῦ 519³. Ἡ ἀρχαιότερα πάντως ἐπισκοπῆ, τῆς ὁποίας ἡ περιοχὴ ὑπήχθη εἰς τὴν μητρόπολιν Θεσσαλονίκης κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ συνοδικοῦ συστήματος, ὑπῆρξεν ἡ ἐπισκοπῆ Δίου, τῆς ὁποίας ὁ ἐπίσκοπος Παλλάδιος συμμετέσχεν εἰς τὴν σύνοδον τῆς Σαρδικῆς, τοῦ 347⁴. Ἡ ἐπισκοπῆ Δίου ἐταυτίσθη σὺν τῷ χρόνῳ μὲ τὴν Ἐπισκοπὴν Κίτρους ἢ Πύδνας, τῆς ὁποίας ὁ ἐκάστοτε ἐπίσκοπος ἦτο πρωτόθρονος εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Θεσσαλονίκης Ἐπισκοπικὴν Σύνοδον, δηλαδὴ πρῶτος τῆ τάξεϊ μεταξὺ τῶν ὑπὸ τὸν Θεσσαλονίκης ἐπισκόπων, ἀναπληρῶν τοῦτον, προφανῶς ὡς προκαθήμενος τῆς ἀρχαιότερας ἐπισκοπῆς τῆς μητροπολιτικῆς περιφερείας Θεσσαλονίκης.

1. Περὶ Ἐπαρχιακῶν Συνόδων ἢ Συνόδων Ἐπισκόπων βλ. λζ' κανόνα Ἀποστόλων, ε' κανόνα Α' Οἴκουμ. Συνόδου, θ' κανόνα Δ' Οἴκουμ. Συνόδου, η' κανόνα Πενθέκτης, στ' κανόνα Ζ' Οἴκουμ. Συνόδου, κ' κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου. Πρβλ. Ἄ. Ἀλιβιζάτου, Οἱ Ἱεροὶ Κανόνες, Ἀθῆναι 1923, σελ. 17, 35-36, 65, 90-91, 137, 171 καὶ Σάραδων Μαξιμίμου, Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, Θεσσαλονίκη 1972, σελ. 45-50.

2. Συνοδικὴ Ἀπόφασις κοινοποιηθεῖσα διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 4067 τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1924 ἐγγράφου, δημοσιευθεῖσα εἰς «Γρηγόριον Παλαμᾶν» 9 (1925) 24-26 καὶ ἀναδημοσιευομένη ἐν τέλει τοῦ παρόντος ὑπ' ἀριθ. 8.

3. T. Tafel, De Thessalonica eiusque agro dissertatio geographica, London 1972 (κατ' ἀνατύπωσιν ἐκ τῆς πρώτης ἐκδ. Βερολίνου τοῦ 1839), σελ. 55.

4. Παρὰ V. Mansi, τόμ. 3, σελ. 39. Πρβλ. Tafel, αὐτόθι, σελ. 98.

Ἐν συνεχείᾳ, ἐπὶ Λέοντος Σοφοῦ (886-912) ὁ θεσμὸς τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου Θεσσαλονίκης εὐρίσκεται ἐν μεγάλῃ ἐξελίξει λόγω ἀκριβῶς τῆς ὀργανώσεως τῆς Θεσσαλονίκης εἰς ἴδιον θέμα κατὰ τὸν 9ον αἰῶνα καὶ τῆς μεγάλης ἱεραποστολικῆς κινήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλονίκης μεταξὺ τῶν ἐντοπιῶν εἰδωλολατρικῶν σλαβικῶν φύλων, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἠδὲξήθησαν οἱ ἐπαρχιοῦχοι ἐπίσκοποι ὑπὸ τὸν Θεσσαλονίκης πρὸς ἐξυτηρέτησιν τῶν πολλαπλῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀναγκῶν τῆς περιοχῆς εὐθύνης τοῦ θέματος τούτου^{4α}. Εἰς τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης ὑπάγονται κατὰ τὸν 10ον αἰῶνα οἱ ἐπίσκοποι α' ὁ Κίτρος, β' ὁ Βερροίας, γ' ὁ Δρουγουβιτίας, δ' ὁ Σερβίων, ε' ὁ Κασσανδρείας, στ' ὁ Καμπανίας ἤτοι Καστροῦ, ζ' ὁ Πέτρας, η' ὁ Ἐρκουλίων ἤτοι Ἀρδαμέρεως, θ' ὁ Ἱερισσοῦ ἤτοι ἁγίου Ὀρους, ι' Ὁ Λιτῆς καὶ Ρεντήνης, ια' ὁ Βαρδαριωτῶν ἤτοι Τούρκων»⁵.

Ἄλλὰ ὁ θεσμὸς τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου Θεσσαλονίκης εὐρίσκεται ἐν μείζονι ἐξελίξει καὶ ἀμῆ κατὰ τὸν 13ον⁶ καὶ κυρίως κατὰ τὸν 14ον αἰῶνα, ὅτε διὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μεταρρυθμίσεως Ἀνδρονίκου τοῦ Β' (1282-1328) ὁ θρόνος τῆς Θεσσαλονίκης προήχθη ἐκ τῆς 16ης εἰς τὴν 11ην σειρὰν ἐν τῇ ἱεραρχικῇ τάξει τῶν μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν τοῦ Οἴκουμενικοῦ Θρόνου. Δώδεκα ἐπισκοπαὶ ἐξηρτῶντο ἐκ τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης κατὰ τὸν 14ον αἰῶνα. «1. Κίτρος ἢ Πύδνας. 2. Βερροίας. 3. Δραγουβιτίας. 4. Σερβίων. 5. Κασσανδρείας καὶ Ποτιδαίας. 6. Καμπανίας καὶ Καστροῦ. 7. Πέτρας. 8. Ἐρκουλίων ἢ Ἀρδαμερίου. 9. Ἱερισσοῦ ἢ ἁγίου Ὀρους. 10. Λιτῆς. 11. Βαρδαριωτῶν ἢ Τούρκων. 12. Λυκοστομίου ἢ τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν καὶ τοῦ Πλαταμῶνος»⁷.

Ἐκτοτε αἱ ἀνωτέρω ἐπισκοπαὶ ὑφίστανται διαφοροποιήσεις εἰς τὴν ὀνομασίαν καὶ τὸν ἀριθμὸν των. Αἱ ἐπισκοπαὶ Βερροίας, Κασσανδρείας καὶ Σερβίων προάγονται εἰς μητροπόλεις, ἡ Βαρδαριωτῶν ἀντικαθίσταται ὑπὸ τῆς Πολυανῆς ὀλίγον μετὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μεταρρύθμισιν τοῦ Ἀνδρονίκου Β', ἐνῶ ἡ τῆς Λιτῆς καὶ Δραγουβιτίας συγχωνεύονται πρὸς τὰς ὁμόρους ἐπισκο-

4α. D. Obolenski, *The byzantine commonwealth Eastern Europe, 500-1453*, New York 1971, σελ. 77-79.

5. Tafel, *De Thessalonica...*, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 56-57. Εἰδικώτερον περὶ ἐκάστης τῶν ἀνωτέρω ἐπισκοπῶν, αὐτόθι, σελ. 57-98.

6. Innocentius III Papa Romanus, *Epistolarum libro 15, 18*, Paris 1682, vol. II, σελ. 607: «Ad haec ipsi Thessalonicensi metropoli suam confirmamus provinciam, in quo subscriptos episcopatus specialiter nominibus duximus exprimendos, videlicet: Citrensem, Beriensem, Vardariensem, Serviensem, Platonensem, Langadensem, Ardameriensem, Hierissensem et Cassandrensem». Πρβλ. Tafel, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 79.

7. O. Tafali, *Thessalonique au XIVe siècle*, Paris 1913, σελ. 90-93.

πὰς Βεροίας, Καμπανίας καὶ Πολυανῆς⁸. Οὕτω, περὶ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνος αἱ ὑπὸ τὸν Θεσσαλονίκης ἐπίσκοποι περιορίζονται τελικῶς εἰς ἑπτὰ.

Κατόπιν εἰδικῆς ἐρεύνης εἰς τὸ ἱστορικὸν ἀρχεῖον τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, κατ' ἐξοχὴν βασικὴν πηγὴν περὶ τοῦ ἐν λόγῳ θεσμοῦ, συνελέγησαν ἐκ διαφόρων ἐγγράφων τὰ σχετικὰ στοιχεῖα περὶ τοῦ θεσμοῦ τούτου ἐν Θεσσαλονίᾳ κατὰ τὴν τελευταίαν πεντηκονταετίαν (1870-1924). Τὰ στοιχεῖα ταῦτα καταλλήλως συντιθέμενα καὶ ἀξιολογούμενα παρέχουν ὅπωςδῆποτε γενικὴν εἰκόνα περὶ τῆς ὀργανώσεως, λειτουργίας καὶ σημασίας τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ἣ ὅποια ὑπῆρξε γεωγραφικὸν τμήμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ὡς κέντρον μεγάλης ἐπιρροῆς ἐπὶ τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας τοῦ Θρόνου ἐν Μακεδονίᾳ.

Ἐπὶ τῇ βάσει λοιπὸν τῶν ὑπ' ὄψιν ἡμῶν πηγῶν καὶ τῆς σχετικῆς, καίτοι λίαν πενιχρᾶς, βιβλιογραφίας θ' ἀναφερθῶμεν ἐνταῦθα εἰδικώτερον εἰς τὴν ὀνομασίαν, τὴν συγκρότησιν, τὴν σύγκλησιν, τὰς ἀρμοδιότητας, τὴν κατάργησιν καὶ τὴν ἐν γένει σημασίαν τῆς Συνόδου ταύτης εἰς τὴν ζωὴν τῆς μητροπολιτικῆς περιφερείας Θεσσαλονίκης καὶ κατ' ἐπέκτασιν ὅλης τῆς Μακεδονίας.

* * *

Ὀνομασία. Εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν των πρὸς τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης οἱ ὑπ' αὐτὸν ἐπίσκοποι, ὡσάκις ἔκαμνον μνείαν περὶ τῆς Συνόδου τῆς Θεσσαλονίκης, ἐχρησιμοποιοῦν τὰς ὀνομασίας «Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος», «Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος», «Τοπικὴ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος», «Ἁγία καὶ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος» καὶ «Τοπικὴ Σύνοδος»⁹, εἰς δὲ τὴν πατριαρχικὴν ἀπόφασιν καταργήσεως τοῦ θεσμοῦ τούτου ἀναφέρεται ἐπισήμως ὁ ὄρος «Ἐπισκοπικὴ Σύνοδος»¹⁰. Οἱ χαρακτηρισμοὶ τῆς Συνόδου ταύτης ὡς «Ἐπαρχιακῆς», «Τοπικῆς» καὶ «Ἐπισκοπικῆς» ἐκφράζουν τὸ κανονικὸν καὶ οὐσιαστικὸν περιεχόμενον αὐτῆς, διότι ἐπρόκειτο περὶ Συνόδου ἐπισκόπων ὑπὸ τὸν μητροπολίτην μιᾶς συγκεκριμένης ἐπαρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

8. Αὐτόθι, σελ. 92-93. Πρβλ. Λέτσα, Ἱστορία τῆς Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1963, σελ. 57-59, ἔνθα ἀκριβῆς μετάφρασις τοῦ περὶ ἐπισκοπῶν ἐν Θεσσαλονίᾳ κεφαλαίου τοῦ Tafrafi, σελ. 90-93.

9. Ἀρχεῖον Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης (εἰς τὸ ἐξῆς ΑΜΘ), Φ. 61α, 1449, Φ. 63, 4705· 4710· 4726, Φ. 65, 4879, Φ. 108, 5094, Φ. 125, ἀναριθμητος ἔγγραφος πρόσκλησις συμμετοχῆς εἰς τὰς ἐργασίας τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. 47 ἀπὸ 14 Φεβρουαρίου 1895 πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Πολυανῆς Ἰωακείμ (1892-1899), δημοσιευομένη ἐν τέλει τοῦ παρόντος ὑπ' ἀριθμ. 1.

10. Βλ. «Γρηγόριον Παλαμᾶν» 9 (1925) 24-25 καὶ ἐν τέλει τοῦ παρόντος ὑπ' ἀριθμ. 8. Πρβλ. καὶ ΑΜΘ, Φ. 483, ἀναριθμητον πρόχειρον Πρακτικὸν τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου, περιόδου Θ', Συνεδρίας 9ης καὶ 10ης Δεκεμβρίου 1922.

Αἱ ὀνομασίαι αὐταὶ ἀποτελοῦν ἐπανάληψιν τῶν ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων χρησιμοποιομένων¹¹.

Συγκρότησις. Κατὰ τὴν ὑπ' ὄψει χρονικὴν περίοδον, ἡ μητρόπολις Θεσσαλονίκης εἶχεν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς τὰς ἐπισκοπὰς Κίτρους, Καμπανίας, Πολυανῆς, Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου ᾽Ορους, ᾽Αρδαμερίου, Πέτρας καὶ Πλαταμῶνος¹². Κατὰ τὸν χρόνον τῆς καταργήσεως τοῦ θεσμοῦ (1924) αἱ ὑπὸ τὴν μητρόπολιν Θεσσαλονίκης ἐπισκοπαὶ εἶχον περιορισθῆ εἰς πέντε, καταργηθεισῶν πρὸ πολλῶν ἐτῶν τῶν ἐπισκοπῶν Πλαταμῶνος (1881) καὶ Πέτρας (1896) καὶ συγχωνευθεισῶν πρὸς τὰς ὁμόρους ἐπαρχίας Κίτρους, Ἐλασσῶνος καὶ Λαρίσσης¹³. Οἱ ἐπίσκοποι τῶν ἀνωτέρω ἐπισκοπῶν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης συνεκρότουσαν κανονικῶς τὴν Ἐπισκοπικὴν Σύνοδον τῆς Θεσσαλονίκης. Πρωτόθρονος μεταξὺ ὄλων τῶν ὑπὸ τὸν Θεσσαλονίκης, καθὼς προελέχθη, ἐπισκόπων ἦτο ὁ ἐπίσκοπος Κίτρους¹⁴. Συμμετοχὴ εἰς τὴν σύνθεσιν ἢ ἀνάμιξις εἰς τὰς ἀρμοδιότητας τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου ὁμόρων μητροπολιτῶν ἄνευ ἀδείας τοῦ Πατριαρχείου ἦτο ἀντικανονικὴ, ὡς αὐτὸς δὲ ἐπεχειροῦντο ἐξῶθεν ἐπεμβάσεις, προέκυπτον σοβαρὰ ζητήματα, ὅπως π.χ. εἰς τὴν περίπτωσιν ἐκλογῆς ἐπισκόπου Πέτρας κατὰ τὸ 1854, καθ' ἣν ἀνεμίχθη ὁ μητροπολίτης Βοδενῶν ᾽Ανθιμος ἡ ἐνέργεια ἐκείνη ἐθεωρήθη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὡς ἀντικανονικὴ ἐπέμβασις εἰς ἄλλην μητρόπολιν¹⁵. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς μεγάλης ἀκμῆς (14ος αἰὼν) ἠδύνατο νὰ παρίστανται εἰς τὰς ἐργασίας τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου ὁ αὐτοκράτωρ καὶ τὰ μέλη τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας, ἐὰν παρετύγχανον ἐν Θεσσαλονίκῃ κατ' ἀπομίμησιν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου, καὶ ἐν ἀπουσίᾳ τούτων ὁ διοικητής, ὁ δικαστὴς τοῦ στρατοῦ, ὁ φρούραρχος καὶ οἱ καθολικοὶ κριταὶ τῆς πόλεως,

11. Βλ. ᾽Α. ᾽Αλιβιζάτου, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 17, 35-36, 65, 90-91, 137, 171.

12. ᾽Α. ᾽Αγγελοπούλου, Αἱ ξένοι προπαγάνδαι εἰς τὴν ἐπαρχίαν Πολυανῆς κατὰ τὴν περίοδον 1870-1912, Θεσσαλονίκη 1973, σελ. 14, σημ. 1.

13. Αὐτόθι. Πρβλ. καὶ ᾽Α. ᾽Αγγελοπούλου, Ἡ συμβολὴ τῆς ἐπισκοπῆς Πέτρας εἰς τὰ ἔθνικα καὶ ἐκπαιδευτικὰ προβλήματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς περιοχῆς ᾽Ολύμπου 1890-1896, «Μακεδονικά» 14 (1974) 64-83 καὶ σχετικὴν βιβλιοκρισίαν εἰς «Μακεδονικά» 15 (1975) 397-298.

14. Ἡ ἔννοια τοῦ πρωτοθρόνου εἶναι σύμφωνος πρὸς τὸν 18' κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου. Βλ. ᾽Α. ᾽Αλιβιζάτου, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 245. Ὁ ὅρος «πρωτόθρονος» διεσώθη καὶ εἰς τὴν φήμην τοῦ ἐπισκόπου Κίτρους, ψαλλομένην κατὰ τὰς τελομένης ἱερὰς λειτουργίας ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ μέχρι τοῦ 1924, ὅποτε ἡ ἐπισκοπὴ προήχθη εἰς μητρόπολιν. «Παρθενίου τοῦ πανιερωτάτου καὶ Θεοπροβλήτου ἐπισκόπου τῆς Ἁγιωτάτης Ἐπισκοπῆς Κίτρους καὶ Αἰκατερίνης, καὶ πρωτοθρόνου τῆς Ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου πάσης Πιερίας, ἡμῶν δὲ πατρὸς καὶ ποιμενάρχου πολλὰ τὰ ἔτη».

15. Τ. Καραντζαλή — Δ. Γόνη, «Κῶδιξ τῆς ἀλληλογραφίας» τοῦ Βοδενῶν ᾽Αγαθαγγέλου, Θεσσαλονίκη 1975, σελ. 13.

ἰδίᾳ εἰς περιπτώσεις σοβαρῶν ἐκκλησιαστικῶν δικῶν δι’ αἴρεσιν ἢ βαρέα ἀδικήματα¹⁶. Εἰς τοιαύτας περιπτώσεις ἢ παρουσία ἐκπροσώπων τῆς Πολιτείας δὲν ὑπεδήλου ἐνεργὸν ἀνάμιξιν τῆς Πολιτείας εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ’ ἀντιθέτως ἠθικὴν συμπαράστασιν εἰς τὸ ἔργον τῆς Συνόδου καὶ ἀναγνώρισιν τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς.

Σύγκλησις. Ἡ Ἐπισκοπικὴ Σύνοδος Θεσσαλονίκης συνεκαλεῖτο κανονικῶς δις τοῦ ἔτους, συμφώνως πρὸς τοὺς ἱεροὺς κανόνας περὶ Ἐπαρχιακῶν Συνόδων¹⁷. Ἡ πρώτη συνάξις συνέπιπτεν εὐθὺς μετὰ τὴν ἑορτὴν καὶ πανηγυριν τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ, κατὰ τὴν δευτέραν Κυριακὴν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, καθ’ ἣν ἔθει ἀρχαίῳ παρευρίσκονται ἐν αὐτῇ πάντες οἱ τῇ ἱερᾷ Μητροπόλει ὑποκείμενοι Ἱερώτατοι Ἐπίσκοποι¹⁸. Ἡ δευτέρα κανονικὴ συνάξις ἐλάμβανε χώραν εἰς Θεσσαλονικὴν κατ’ Ὀκτώβριον εὐθὺς μετὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ὅτε συνήρχοντο λόγῳ τῆς πανηγύρεως οἱ περισσότεροι ἐπίσκοποι διὰ νὰ μετᾶσχουν ταύτης¹⁹.

Ἐχομεν ὡσαύτως περιπτώσεις, καθ’ ἃς ἡ Ἐπισκοπικὴ Σύνοδος συνήρχετο ἐκτάκτως. Οὕτω, π.χ., συνῆλθεν αὕτη ἐκτάκτως τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου τοῦ 1878 δι’ ἐκλογὴν νέου ἐπισκόπου Κίτρους μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ ἐπισκόπου Κίτρους Νικολάου εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, λόγῳ τῆς συμμετοχῆς του εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Φεβρουαρίου 1878 εἰς τὴν Πιερίαν καὶ τὸν Ὀλυμπον²⁰, ὡς καὶ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1922 λόγῳ τῶν ἐκτάκτων ἐθνικῶν γεγονότων τῆς περιόδου ἐκεῖνης²¹.

Ἀπαντᾷ τέλος καὶ τὸ φαινόμενον τῆς μὴ συγκλήσεως τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Οὕτω, π.χ., ἡ Ἐπισκοπικὴ Σύνοδος δὲν συνῆλθεν ἐπὶ ἑξαετίαν περίπου (1917-1922), κατ’ ἐξαίρεσιν βεβαίως, λόγῳ τῶν ἐκτάκτων πολιτικῶν, ἐθνικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν γεγονότων τῆς ἐν λόγῳ περιόδου μὲ ἐπίκεντρον τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Θεσσαλονικὴν. Ὡς γνωστόν, κατόπιν ἀποφάσεως τῆς Συνελεύσεως τῶν Ἱεραρχῶν τῶν

16. Miklosich et Müller, Acta I, σελ. 177 (Πρᾶξις τοῦ ἔτους 1337). Πρβλ. καὶ Λέτσα, Ἱστορία τῆς Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονικὴ 1963, σελ. 53.

17. Ἀ. Ἀλιβιζάτου, ἔνθ’ ἀνωτ., σελ. 17, 38, 65, 171. Κατὰ τὸν ἡ’ κανόνα τῆς Πανθέκτης, ἐπαναληφθέντα ὑπὸ τοῦ στ’ κανόνος τῆς Ζ’ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡδύνατο ἡ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος νὰ συνέλθῃ καὶ ἅπαξ τοῦ ἔτους λόγῳ δυσχερῶν συνθηκῶν. Αὐτόθι, σελ. 90-91 καὶ 137.

18. ΑΜΘ, Φ. 125, ἀναριθμητον ἔγγραφο, δημοσιευόμενον ἐν τέλει τοῦ παρόντος ὑπ’ ἀριθμ. 1.

19. ΑΜΘ, Φ. 63, 4705. Ἡ κατὰ τὴν περίοδον τῆς Ἀνοξίσεως καὶ τοῦ Φθινοπώρου σύγκλησις τῶν Συνόδων ἀκολουθεῖ γενικῶς ἀρχαίαν παράδοσιν, σύμφωναν πρὸς τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας. Πρβλ. Ἀ. Ἀλιβιζάτου, ἔνθ’ ἀνωτ., σελ. 17, 36, 91, 171.

20. ΑΜΘ, Φ. 63, 4710· Φ. 64, 4799.

21. ΑΜΘ, Φ. 483, ἀναριθμητον πρόχειρον Πρακτικὸν τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου, περιόδου Θ’, συνεδρίας 9ης καὶ 10ης Δεκεμβρίου 1922.

Νέων Χωρῶν ἐν Θεσσαλονίκη (ᾠΑπρίλιος-Μάϊος 1917) καὶ δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2386 ἀπὸ 24 Μαΐου 1917 Διατάγματος τῆς Κυβερνήσεως συνεστήθη τὸ «ᾠΕκκλησιαστικὸν ᾠΑρχιερατικὸν Συμβούλιον» πενταμελοῦς συνθέσεως, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸν ἐσωτερικὸν κανονισμόν του ἀπετέλει «προσωρινῶς τὴν διοικητικὴν ᾠΑρχὴν τῆς ᾠΕκκλησίας ὑπὸ ἀνωτάτην πνευματικὴν ἀρχὴν τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην» πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς ἐκρύθμου καταστάσεως τῶν μητροπόλεων τῶν Νέων Χωρῶν²². ᾠὩς ἐκ τούτου, «Τὸ ᾠΕκκλησιαστικὸν ᾠΑρχιερατικὸν Συμβούλιον» ὑποκατέστησε, κατ' οἰκονομίαν βεβαίως, τὴν ᾠΕπισκοπικὴν Σύνοδον ἀπὸ τοῦ Μαΐου 1917 μέχρι Σεπτεμβρίου 1920, δεδομένου ὅτι προήδρευεν αὐτοῦ ὁ Θεσσαλονίκης Γεννάδιος καὶ συμμετείχον οἱ ὑπ' αὐτὸν ἐπίσκοποι. Δεύτερος βασικὸς λόγος, καθ' ὃν δύο ἐπὶ πλέον ἔτη δὲν συνῆλθεν ἡ ᾠΕπισκοπικὴ Σύνοδος, ἦτο ἡ δημιουργία τοῦ πατριαρχικοῦ ζητήματος (1921) διὰ τῆς ἀναγκαστικῆς παραιτήσεως τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ καὶ τῆς μὴ ἀναγνωρίσεως ὑπὸ τῆς ᾠΙεραρχίας τοῦ διαδόχου του, μητροπολίτου ᾠΑθηνῶν Μελετίου, ἔνεκα δὲ τῆς περιπλοκῆς ταύτης καὶ αἱ πράξεις τῆς ὑπὸ τὸν Μελετίου ᾠΙεράς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐξ ἧς ἐξηρτάτο ἡ ᾠΕπισκοπικὴ Σύνοδος Θεσσαλονίκης, ἡδύνατο νὰ τεθοῦν ὑπὸ ἀμφισβήτησιν καὶ νὰ μὴ ἀναγνωρισθοῦν.

Κατὰ τὴν ἑναρξιν τῆς πρώτης μετὰ τὴν ἐν λόγῳ ἐξαετίαν συνεδρίας τῆς ᾠΕπισκοπικῆς Συνόδου τὴν 9 Δεκεμβρίου 1922, ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Γεννάδιος ἐξηγεῖ σαφῶς τοὺς ἀνωτέρω λόγους, οἱ ὁποῖοι ἐπέβαλον τὴν ἀδράνειαν τοῦ θεσμοῦ ἐπὶ τόσα ἔτη, λέγων ἐπὶ λέξει τὰ ἐξῆς: «ᾠἩ ἡμετέρα Σύνοδος, ᾠἌγιοι ᾠἈδελφοί, τὸ πρῶτον ἡδὴ συνέρχεται ἀπὸ τῆς 14 ᾠΑπριλίου 1917, ὅτε συνεχρότησε τὴν τελευταίαν αὐτῆς συνεδρίαν ἐπὶ τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως Θεσσαλονίκης. Οἱ λόγοι τῆς μὴ συγκλήσεως μέχρι τοῦδε ἦσαν δύο: α) ᾠἩ σύστασις καὶ λειτουργία τοῦ ἐνταῦθα ᾠἘκκλ. ᾠΑρχ/κοῦ Συμβουλίου, ὅπερ, ὡς γνωστὸν, συνεστήθη κατὰ τὴν ἐκφρασθεῖσαν ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα Συνελεύσεως τῶν ᾠΙεραρχῶν γνώμην διὰ διατάγματος τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως ὑπ' ἀριθ. 2586 καὶ ἡμερομ. 24 Μαΐου 1917, οὗ τινος ἡ λειτουργία ἔτερματίσθη δυνάμει Νόμου καὶ ᾠἘκτελεστικοῦ Β. Διατάγματος τὴν 30ὴν Σεπτεμβρίου 1920. ᾠἘπειδὴ δὲ εἰς τὸ Συμβούλιον τοῦτο, προεδρευόμενον ὑφ' ἡμῶν κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς Συνελεύσεως τῆς ᾠΙεραρχίας, εἶχον τὴν ἀναφορὰν των καὶ οἱ ἐπίσκοποι τῆς καθ' ἡμᾶς Μητροπόλεως καὶ ἐν αὐτῷ ἐλύοντο πᾶσαι αἱ παρεμπίπτουσαι ὑποθέσεις τῶν ᾠΕπισκοπῶν, ἐκρίθη περιττὴ ἡ σύγκλησις τῆς ᾠΕπισκοπικῆς Συνόδου. β) ᾠἩ χρεῖα τοῦ Πατρ/κοῦ θρόνου ἀπὸ τῆς παραιτήσεως τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου κ. Γερμανοῦ καὶ ἡ ἀπὸ τῆς πληρώσεως αὐτοῦ διὰ τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου ᾠΑθηνῶν κ. Μελετίου ἐπελθοῦσα ἐκκλησια-

22. Βλ. «ᾠἘσωτερικὸν Κανονισμόν τοῦ ᾠΕκκλησιαστικοῦ ᾠΑρχιερατικοῦ Συμβουλίου», ᾠἔρθρον 1, εἰς «ᾠΓρηγόριον Παλαμᾶν» 1 (1917) 321.

στικὴ κρίσις διὰ τῆς μὴ ἀναγνωρίσεως Αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Κράτους, συνελθοῦσης ὡς γνωστὸν ἐνταῦθα κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1921 καὶ κηρυξάσης ἄκυρον τὴν ἐκλογὴν τῆς 25ης Νοεμβρίου. Δεδομένου δὲ ὅτι καὶ διὰ τῆς συνεχίσεως τοῦ πολέμου ἐξηκολούθει ἡ ἀνωμαλία τῶν ἐθνικῶν πραγμάτων, ἐπὶ πλεόν δ' ὅτι δὲν παρουσιάσθησαν καὶ ζητήματα ἐπείγουσης φύσεως, δὲν ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαῖον νὰ συγκαλῶμεν ὑμᾶς κατὰ τὰ κεκανονισμένα εἴτε ἀπαξ εἴτε δις τοῦ ἔτους καὶ οὕτω μέχρι τοῦδε ἀνεβάλλετο ἡ σύγκλησις τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου...»²³.

Ἡ ἀποκλειστικὴ πρωτοβουλία τῆς συγκλήσεως συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας²⁴ προήρχετο ἀπὸ τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης, ὁ ὁποῖος ἕνα μῆνα προηγουμένως δι' ἐγγράφου προσκλήσεως ἐκάλει τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους, ὅπως εὐρίσκωνται εἰς τὴν Θεσσαλονικίην διὰ τὴν συμμετοχὴν των εἰς τὴν Σύνοδον, οὗτοι δὲ ὤφειλον ἐγκαίρως ν' ἀπαντήσουν ὅτι θὰ παρέδρευον ἢ θὰ ἀνέθετον, ἐν περιπτώσει κωλύματος, τὴν γνώμην καὶ ψῆφόν των εἰς ἄλλον ἐπίσκοπον, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔγραφον σχετικῶς ἢ περὶ τοῦ ὁποίου ἐνημέρωνον τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης δι' ἀπ' εὐθείας ἀλληλογραφίας. Πολλάκις, π.χ., οἱ ἐπίσκοποι Πλαταμῶνος καὶ Πέτρας ἀνέθετον τὴν γνώμην καὶ τὴν ψῆφον των εἰς ἄλλους ἐπισκόπους τῆς αὐτῆς Συνόδου, λόγῳ ἐκτάκτων γεγονότων εἰς τὰς ἐπαρχίας των, ἕνεκα τῶν ὁποίων δὲν ἠδύναντο νὰ παρευρίσκωνται εἰς Θεσσαλονικίην διὰ τὰς ἐργασίας τῆς Συνόδου²⁵. Καὶ πάλιν ἡ πρωτοβουλία τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης περὶ τῆς συγκλήσεως τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου δὲν ἦτο ἀνεξέλεγκτος ἀλλὰ συνάρτησις σχετικῆς διαδικασίας ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἡ ὁποία ἐγκαίρως ἐνημεροῦτο ἐπὶ τῆς μελλούσης νὰ συνέλθῃ Ἐπισκοπικῆς Συνόδου, ἰδίᾳ διὰ θέματα ἀνανεώσεως τοῦ ἐπισκοπικοῦ σώματος τῆς μητροπολιτικῆς περιφερείας Θεσσαλονίκης καὶ παρεῖχε τὴν ἀναγκαίαν συγκατάθεσιν²⁶. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει αἱ ἀποφάσεις τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου ἠδύναντο νὰ μὴ ἀναγνωρισθοῦν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Οὕτω, π.χ., ὁ Θεσσαλονίκης Καλλίνικος συγκαλέσας ἄνευ ἀδείας τοῦ Πατριαρχείου τὴν Ἐπισκοπικὴν Σύνοδον καὶ πληρώσας τὴν ἐπισκοπὴν Πέτρας (1854) ἐπετιμήθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου ὡς «ἐκλέξας καὶ χειροτονήσας τὸν Πέτρας

23. AMΘ, Φ. 483, ἀναρίθμητον Πρακτικόν..., ἐνθ' ἄνωτ., τῆς 9ης Δεκεμβρίου, σελ. 3.

24. Βλ. στ' κανόνα Ζ' Οἰκουμ. Συνόδου, θ', ιθ' καὶ κ' κανόνας τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου. Πρβλ. Ἀ. Ἀ λ ι β ι ζ ά τ ο υ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 137, 167, 170-171.

25. AMΘ, Φ. 63, 4705, 4710, 4720, 4726· Φ. 64, 4790. Ὁ τρόπος ἐνεργείας τῶν ἐπισκόπων τούτων εἶναι σύμφωνος πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν κανόνων τῆς Ἐκκλησίας περὶ συγκλήσεως Ἐπαρχιακῶν Συνόδων. Βλ. δ' κανόνα Α' Οἰκουμ. Συνόδου καὶ ιθ' κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου. Πρβλ. Ἀ. Ἀ λ ι β ι ζ ά τ ο υ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 35, 170-171.

26. AMΘ, Φ. 483, ἀναρίθμητον Πρακτικόν... τῆς 9ης Δεκεμβρίου 1922.

Ἀγαθάγγελον, θανόντος Διονυσίου, ἐν ᾧ ὄφειλε πρότερον γνωστοποιῆσαι τὸ πρᾶγμα, γεγονὸς μὲν τοι μὴ ἀναγνωριζόμενον ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας»²⁷.

Ἄρ μ ο δ ι ὅ τ η τ ε ς. Ἡ Ἐπισκοπικὴ Σύνοδος τῆς Θεσσαλονίκης ὡς ἀνωτάτη ἀρχὴ τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης ἐπελαμβάνετο αὐτοδικαίως ἢ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου θεμάτων διοικητικῶν, δικαστικῶν, ποιμαντικῶν καὶ ἄκρως ἐθνικῶν τῆς περιοχῆς δικαιοδοσίας της.

Βασικὴ διοικητικὴ ἀρμοδιότης τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου ἦτο ἡ ἀνανέωσις τοῦ ἐπισκοπικοῦ σώματος αὐτῆς, κατόπιν κανονικῆς χηρείας ἐπισκοπικοῦ θρόνου ἢ παραιτήσεως ἐπισκόπου. Ἡ πλήρωσις ἐπισκοπικῆς ἔδρας ἠκολούθει ὠρισμένα στάδια, ἦτοι τὴν ἐγγραφὴν τῶν ὑποψηφίων ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐκλογίμων δι' ἀρχιερατείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, προτάσει τοῦ οἰκείου ἱεράρχου καὶ συμμαρτυρίᾳ τῶν κοινοτήτων καὶ δημογερόντων, παρ' οἷς ὑπῆρέτησαν οὗτοι ὡς κληρικοί. Ἡ πρότασις ἐγένετο ἐν προκειμένῳ ὑπὸ τοῦ ἐκάστοτε μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, τοῦ καὶ προέδρου τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου²⁸.

Ἐν συνεχείᾳ, ἅμα τῇ ἀνακοινώσει εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου περὶ τῆς κανονικῆς χηρείας ἐπισκοπικοῦ θρόνου καὶ τῇ συγκαταθέσει ταύτης περὶ συγκλήσεως τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου, συνήρχετο αὕτη εἰς τακτικὴν ἢ ἔκτακτον συνεδρίαν πρὸς πλήρωσιν τοῦ κενοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου δι' ἐκλογῆς ἢ διὰ μεταθέσεως. Κατ' αὐτὴν κατηρτίζετο τὸ τριπρόσωπον καὶ ἀμέσως ἀπῆρχοντο οἱ συνοδικοὶ ἀρχιερεῖς (προτάσει καὶ ἀδείᾳ) τοῦ προέδρου συνήθως εἰς τὸν πλησίον τοῦ μητροπολιτικοῦ μεγάρου Θεσσαλο-

27. Γ. Σακελλαροπούλου, Ἀγαθάγγελος, μητροπολίτης τῆς Ἐδέσσης, «Μακεδονικὴ Ζωή» 96 (1974), σελ. 40.

28. ΑΜΘ, Φ. 22, 3233. «Ἱερώτατε Μητροπολίτα Θεσσαλονίκης... τὸ ἀπὸ κ' τοῦ παρελθόντος Δεκεμβρίου μηνὸς ἀδελφικὸν αὐτῆς γράμμα λαβόντες, εἶδομεν ἦν ποιεῖται περὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἀξίωσιν ὅπως ἐγγραφῶσιν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐκλεξιμῶν δι' ἀρχιερατείας ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Μητροπόλεως της ὀσιολογιώτατος κύρ Γρηγόριος Λέσβιος, τρόφιμος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, χρηματίας δὲ παρὰ τε τῷ ἁγίῳ Τορνόβου κύρ Γρηγορίῳ, καὶ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ πρό τινων χρόνων καὶ ἐν Γαλαζίῳ διδάσκαλος. Συγχρόνως δὲ προτείνει εἰς ἐγγραφὴν καὶ τὸν ἀρχιδιάκονον αὐτῆς κύρ Κωνστάντιον, ἀποστέλλουσα καὶ ἀντίγραφα γραμμάτων πιστοποιητικῶν τῶν τε σπουδῶν καὶ τῆς χρηστῆς καὶ ἀμέμπτου διαγωγῆς αὐτοῦ ἐκ τῶν μερῶν ὅπου διετέλεσεν. Ὅθεν συνοδικῶς ἀναγνωσθέντος τοῦ γράμματός της, καὶ τῶν συστατικῶν αὐτῆς πληροφοριῶν καὶ ἀξιώσεων δεκτῶν γενομένων, ἐπειδὴ ὁ μὲν Πρωτοσύγκελλος κύρ Γρηγόριος, ἐξετάσεως γενομένης ἐν τῇ βίβλῳ τῶν ἐκλεξιμῶν, εὑρηται καταγεγραμμένος προτάσει τοῦ μακαρίτου Μυτιλήνης Μελετίου, λείπεται δὲ ἵνα κατὰ τὴν τάξιν ἀποσταλῶσι πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τὰ περὶ αὐτοῦ πιστοποιητικὰ τῶν Κοινοτήτων καὶ προσώπων παρ' οἷς διετέλεσεν ὑπῆρέτησας, τὰ δὲ πιστοποιητικὰ περὶ τοῦ ἀρχιδιακόνου της, δεόν ἵνα περιβληθῶσι τὴν ἀπαιτουμένην ἐπισιμότητα, διὰ ταῦτα εἰδοποιούμεν τῇ αὐτῆς ἱερότητι, ἵνα φροντίσασα περὶ τῶν ἐγγράφων ἀμφοτέρων, ἀποστείλῃ αὐτὰ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τὰ περαιτέρω... 1876, Φεβρουαρίου 16».

νίκης ναὸν τῆς Ἁγίας Ἐλεούσης «καὶ ψήφους κανονικὰς προβαλλόμενοι τῇ ἐπικλήσει τοῦ παναγίου Πνεύματος εἰς ἀνάδειξιν τοῦ ἀξίου ἐκ τῶν τριῶν ὑποψηφίων προσώπου πρὸς ἀνάληψιν τῆς ἀρχιερατικῆς προστασίας καὶ ποιμαντορικῆς ράβδου» προέκρινον ἓνα ἐκ τῶν τριῶν ὑποψηφίων. Ἡ ὄλη δὲ πράξις αὕτη κατεγράφετο ἐν Ἑπομνήματι εἰς τὸν «ἱερὸν Κώδικα τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης»²⁹. Μετὰ τὴν ἐκλογὴν ἠκολούθει σύντομον εὐχαριστήριον μῆνυμα³⁰ ἐνώπιον τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου τοῦ ἐκ μεταθέσεως ἐπισκόπου ἢ τοῦ ἐψηφισμένου ἀρχιμανδρίτου. Ἡ ἐκλογὴ ἐξηγγέλετο ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τηλεγραφικῶς καὶ ἐγγράφως.

Εἰς πολὺ σπανίας περιπτώσεις τὴν πλήρωσιν ἐπισκοπικοῦ θρόνου τῆς μητροπολιτικῆς περιφέρειας Θεσσαλονίκης ἠδύνατο ν' ἀναλάβῃ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, συγκαταθέσει τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, εἰς τὸ ὅποῖον ὅμως ἐπεφυλάσσετο τὸ δικαίωμα τῆς ὑποδείξεως τοῦ ἑνὸς ἐκ τῶν τριῶν ὑποψηφίων ἐν περιπτώσει ἐκλογῆς. Οὕτω, π.χ., κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1902 (Νοέμβριος) τὸ Πατριαρχεῖον ἐπενέβη εἰς τὴν ρύθμισιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τῆς ἐπισκοπῆς Κίτρους, ὅτε ὁ Κίτρος Θεόκλητος, λόγῳ βαρείας ἀσθενείας καὶ ἰδιοτρόπου χαρακτῆρος του, ἤλθεν εἰς ρῆξιν μετὰ τοῦ ποιμνίου του, τῆς δημογεροντίας Κατερίνης, ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Ἀλεξάνδρου. Πρὸ τῆς δημιουργηθείσης καταστάσεως τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον συνέστησεν, ὅπως ἐξάγεται ἐκ τῆς ἀπαντητικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Θεσσαλονίκης πρὸς τὰ Πατριαρχεῖα, «τὴν διευθέτησιν τοῦ ζητήματος ἢ ἐν τῇ Ἐπαρχιακῇ Συνόδῳ ἢ τὴν παραπομπὴν τῆς διακανονίσεως τοῦ ζητήματος εἰς τὴν περὶ τὴν ὑμετέραν θειοτάτην καὶ προσκυνητὴν παναγιότητα ἀγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον, ἐπιφυλασσομένου μοι (τῷ μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης) τοῦ δικαιώματος τοῦ ὑποδείξαι τὸν ἓνα ἐκ τῶν τριῶν ὑποψηφίων ἐν περιπτώσει προσωπικῆς μεταβολῆς»³¹. Ὁ Θεσσαλονίκης Ἀλέξανδρος μὲ τὸ αἰτιολογικὸν ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην σύγκλησις τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου ἐτύγχανε δυσχερῆς, ἄφησε τὴν διευθέτησιν τοῦ ζητήματος εἰς τὴν κρίσιν καὶ ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου³². Ἡ πλήρωσις τοῦ μητροπολιτικοῦ θρόνου Θεσσαλονίκης κατὰ τὴν περίοδον τῆς

29. ΑΜΘ, Φ. 108, 5094 καὶ Φ. 147, 2588, ἔνθα «Ἑπομνήματα» ἐκλογῆς ἐπισκόπου Πολυκανῆς, δημοσιεύμενα ἐν τέλει τοῦ παρόντος ὑπ' ἀριθμ. 2 καὶ 3.

30. ΑΜΘ, Φ. 58 καὶ Φ. 147, 2589, ἔνθα ἰδιόγραφα εὐχαριστήρια μνημόματα τοῦ ἀπὸ Πέτρας Θεοκλήτου ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του εἰς τὴν κενὴν ἐπισκοπὴν Κίτρους καὶ τοῦ ἐψηφισμένου Κίτρος Παρθενίου Βαρδάκα, δημοσιεύμενα ἐν τέλει τοῦ παρόντος ὑπ' ἀριθμ. 4 καὶ 5. Τὸ ὑπ' ἀριθμ. 6 ἀποτελεῖ παραίτησιν.

31. ΑΜΘ, Φ. 123, ἀναρθρητὸν ἔγγραφο πρὸς Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. 397, ληφθὲν τὴν 29 Νοεμβρίου 1902, σελ. 1.

32. Αὐτόθι, σελ. 4.

μεγάλης άκμής του συνοδικού θεσμού έν Θεσσαλονίκη έγίνετο υπό τής *Επισκοπικής Συνόδου τή συμμετοχή έκπροσώπων του κλήρου και του λαού και έλάμβανε πανηγυρικόν χαρακτήρα³³. Έκ παραλλήλου και ή *Ιερά Σύνοδος του Οίκουμενικού Πατριαρχείου ήδύνατο άπ' εύθείας νά εκλέγη τόν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης, όπερ και τελικώς έπεκράτησε, παρά τās άντιρρήσεις τών τοπικών παραγόντων.

Γενικωτέρας φύσεως διοικητικά ζητήματα, τά όποια άπησχόλουν τήν *Επισκοπικήν Σύνοδο, έκτός τών άνωτέρω, ήσαν τά μοναστηριακά θέματα, άλλα και ταύτα σπανίως έφέροντο ένώπιον τής *Επισκοπικής Συνόδου, διότι έρρυθμιζοντο κυρίως υπό του μητροπολίτου άπ' εύθείας ή υπό τών κατά τόπους έπισκόπων. Τά άλλα συνήθη διοικητικά και οικονομικά θέματα κατενέμοντο μεταξύ του μητροπολίτου, τών έπισκόπων και τών όργάνων αύτών, συμφώνως πρός τούς ιερούς κανόνas³⁴.

*Η *Επισκοπική Σύνοδος έλειτούργει ως πρωτοβάθμιον δι' άρχιερείς και ως δευτεροβάθμιον διά πρεσβυτέρους, διακόνους, μοναχούς και μοναχάς δικαστήριο. Αί διαφοραί μεταξύ έπισκόπου και του κυριάρχου μητροπολίτου, εάν κρίνωμεν από τήν άνωτέρω διένεξιν μεταξύ του Θεσσαλονίκης *Αλεξάνδρου και Κίτρους Θεοκλήτου, ήδύνατο νά κριθούν πρωτοβαθμίως υπό τής *Επισκοπικής Συνόδου, αλλά, επειδή ό Θεσσαλονίκης ως πρόεδρος αύτής έπρεπε ν' ανάλαβη τήν σχετικήν πρωτοβουλιαν, άπέφευγε τουτο, μεταθέτων τήν διευθέτησιν τής διαφοράς τελεσιδικίως είς τήν *Ιεράν Σύνοδο του Οίκουμενικού Πατριαρχείου. Δυστυχώς τά εύρεθέντα στοιχεία περι τής δικαστικής δικαιοδοσίας τής *Επισκοπικής Συνόδου είναι έλάχιστα και ούτω δέν στοιχειοθετείται πρός τόν παρόν πλήρησ είκόν περι αύτής. Κατά βάσιν και αύτη ήκολούθει τά υπό τών ιερών κανόνων προβλεπόμενα επί θεμάτων έκκλησιαστικής δικαιοσύνης³⁵.

Αί ποιμαντικαί άρμοδιότητες τής μητροπολιτικής περιφέρειας Θεσσαλονίκης κατενέμοντο μεταξύ του μητροπολίτου και τών έπισκόπων, συμφώνως πρός τούς ιερούς κανόνas τής *Εκκλησίας³⁶. *Η *Επισκοπική Σύνοδος επέβλεπεν άφ' ύψηλου και εξήσκει γενικήν έποπτείαν του ποιμαντικού έργου έν συναρτήσει πρός τά ιδιάζοντα προβλήματά του, όπως συνεξετιμώντο επί τή βάσει

33. Migne, P.G. 151, 617-628. Πρβλ. Λέτσα, ένθ' άνωτ., σελ. 53.

34. Βλ. στ' κανόνα Ζ' Οίκουμ. Συνόδου και θ' κανόνα τής έν *Αντιοχεία Συνόδου. Πρβλ. *Α. *Αλιβιζάτου, ένθ' άνωτ., σελ. 137, 167.

35. Βλ. οδ', οε' κανόνas *Αποστόλων, στ' κανόνα Β' Οίκουμ. Συνόδου, θ' κανόνα Δ' Οίκουμ. Συνόδου, ιδ', ιε' κανόνas τής έν *Αντιοχεία Συνόδου, γ', δ', ιδ' κανόνas τής έν Σαρδική Συνόδου, ιθ' κανόνα τής έν Καρθαγένη. Πρβλ. *Α. *Αλιβιζάτου, ένθ' άνωτ., σελ. 25, 44-46, 61-62, 169, 177-178, 187-188, 238.

36. Βλ. λθ', μα', νη', νθ' κανόνas *Αποστόλων, ε' κανόνα Α' Οίκουμ. Συνόδου, ιθ' κανόνα Πενθέκτης Συνόδου, στ' κανόνα Ζ' Οίκουμ. Συνόδου, θ' κανόνα έν *Αντιοχεία Συνόδου. Πρβλ. *Α. *Αλιβιζάτου, ένθ' άνωτ., σελ. 18, 22, 35, 96-97, 137, 167.

τῶν περὶ τῶν ἐπαρχιῶν ἐτησίων ἢ κατ' ἐντολὴν ἐκθέσεων τῶν ἐπισκόπων πρὸς τὸν μητροπολίτην, ὁ ὁποῖος ὡς πρόεδρος τῆς Συνόδου ἔφερε τὰ συναφῆ ζητήματα ἐνώπιον ταύτης πρὸς συζήτησιν καὶ κοινὴν εὐθυγράμμισιν διὰ τὴν λυσιτελεστέραν ἀντιμετώπισιν τῶν ποιμαντικῶν προβλημάτων τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας.

Παραλλήλως ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ὡς ὁ πρῶτος ὑπεύθυνος τῆς πνευματικῆς προκοπῆς τοῦ ὑπ' αὐτὸν ποιμνίου καὶ ὁ ἐκφραστὴς τοῦ πνεύματος τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου παρηκολούθει ἐνεργότερον τὸ ποιμαντικὸν ἔργον, ἀπευθύνων εἰδικὰς ποιμαντορικὰς ἐγκυκλίους καὶ ἐπιστολάς πρὸς τοὺς ἐπισκόπους, τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαόν, ὑπενθυμίζων τὰς ἰδιαιτέρας ὑποχρεώσεις τοῦ κλήρου καὶ δὴ τῶν συνεπισκόπων του, ὑποδεικνύων λύσεις ἢ καὶ στηρίζων καὶ παραμυθῶν τούτους. Οὕτω π.χ. ὁ ἐπίσκοπος Κίτρους Θεόκλητος εἰς ἀπαντητικὴν ἐπιστολὴν του πρὸς τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης ἀπὸ 12 Μαρτίου 1891 κάμνει εἰδικὴν μείλαν περὶ παραμυθητικῶν ἐπιστολῶν πρὸς αὐτὸν τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης ὡς καὶ περὶ τοῦ ποιμαντικοῦ καθήκοντός του ἵνα ἀποστείλῃ τὴν περὶ τῆς ἐπαρχίας του ἔκθεσιν. «Τρεῖς σεβασμίας μοι ἐπιστολάς τῆς ὑμ. Παναγιότῃτος ἐδεξάμην», γράφει ὁ Θεόκλητος πρὸς τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης, «ὧν ἡ μὲν ἀπὸ 19ης Δεκεμβρίου... παραμυθητικὴ... Καὶ δὴ εὐχαριστῶν τῇ Ἰμ. Παναγιότητι ἐπὶ τῷ περιεχομένῳ τῆς πρώτης καὶ ἀδυνατῶν νὰ ἐκφράσω προσηκόντως τὴν εὐγνωμοσύνην μου· διότι ἡ ἐπιστολὴ ἐκέλην ἦτο δι' ἐμὲ ὄντως φάρμακον λυσιπόνον ὡς γέμουσα καὶ ἀποστάζουσα ὅλως πατρικῆς στοργῆς καὶ γλυκύτητος, δέομαι τοῦ ὑψίστου ὅπως διατηροῖται Αὐτὴν καὶ διαφυλάττοι ἀπὸ παντὸς ἀνιάρου καὶ ἐπηρείας καὶ βρέχοι Αὐτῇ οὐρανόθεν μυρία καὶ ποικίλα ἀγαθὰ... πέμπω δὲ ἐσωκλείστως καὶ τὴν περὶ τῆς ἐπαρχίας μου ἔκθεσιν»³⁷.

Ἄλλ' ὁ θεσμὸς τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου τῆς Θεσσαλονίκης ὑπῆρξε λίαν ἀποτελεσματικὸς καὶ εὐεργετικὸς ὄχι μόνον εἰς τὰ ἀνωτέρω θέματα ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως, δικαιοσύνης καὶ ποιμαντορίας, ἀλλὰ κυρίως εἰς τὸν τομέα τῶν ἐθνικῶν θεμάτων τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Μακεδονίας γενικώτερον καὶ τῆς μητροπολιτικῆς περιφερείας Θεσσαλονίκης, περιλαμβανούσης τὴν Κεντρικὴν Μακεδονίαν, εἰδικώτερον. Κατὰ τὴν ὑπ' ὄψει χρονικὴν περιόδον αἱ ἐπαρχίαι τοῦ θρόνου ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ καλοῦνται ν' ἀντιμετωπίσουν τὰς ξένας ἐθνικὰς καὶ ἐκκλησιαστικὰς προπαγάνδας, τὴν βουλγαροεξαρχικὴν, τὴν σερβικὴν, τὴν ρουμανικὴν, τὴν οὐνιτικὴν καὶ τὴν προτεσταντικὴν· ὅλοι εἶχον διασταυρωθῆ εἰς τὴν μητροπολιτικὴν περιφέρειαν Θεσσαλονίκης³⁸. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Μακεδονίας ἐκ τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ κατὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους τοῦ 1912-1913 καὶ τὰ ἐν συνεχείᾳ κοσμοϊστορικὰ γεγονότα

37. AMΘ, Φ. 63, 4726, σελ. 1-2.

38. Ἄ. Ἄ. Ἄ. γ. γ. ε. λ. ο. π. ο. ὑ. λ. ο. υ., Αἱ ξένοι προπαγάνδα..., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 11-14.

ὁ ἑλληνισμὸς ἀντιμετωπίζει ἐν ἄλλο τεράστιον ἔθνικὸν ζήτημα, τὴν καταστροφὴν τῆς Ὀμογενείας ἐν Μ. Ἀσίᾳ καὶ Ἀνατολικῇ Θράκῃ. Ὁ ἀντίκτυπος τῆς ἔθνικῆς ταύτης συμφορᾶς εἶναι ὀξὺς εἰς τὴν αὐτὴν μητροπολιτικὴν περιφέρειαν, λόγῳ τοῦ μεγάλου προσφυγικοῦ κύματος, τὸ ὁποῖον κατέκλυσε κυρίως τὴν Θεσσαλονικὴν καὶ τὰς πέριξ ἐπαρχίας³⁹. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἔθνικὰς ταύτας δοκιμασίας ἡ Ἐπισκοπικὴ Σύνοδος τῆς Θεσσαλονικῆς μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονικῆς καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους συνέβαλε τὰ μέγιστα εἰς τὴν διαφύλαξιν καὶ ἀποκατάστασιν τῆς ἔθνικῆς κληρονομίας καὶ υπερηφανείας τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐν Μακεδονίᾳ.

Εἰδικώτερον, περὶ τοῦ σημαντικοῦ ρόλου τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου Θεσσαλονικῆς εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν ξένων προπαγανδῶν αἰώνιοι μάρτυρες εἶναι αἱ ἀμέτρητοι ἀναφοραί, ἐπιστολαὶ καὶ ἄλλα ἔγγραφα τῶν ἀπανταχοῦ τῆς μακεδονικῆς γῆς μητροπολιτῶν, ἐπισκόπων, ἱερέων, δημογερόντων, διδασκάλων καὶ πολιτῶν πρὸς τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονικῆς καὶ τὴν ὑπ' αὐτὸν Ἐπισκοπικὴν Σύνοδον περὶ τοῦ δράματος, τὸ ὁποῖον ἐπαίζετο εἰς βάρος τῶν ἑλληνικῶν κοινοτήτων καὶ περὶ τῆς ἀνάγκης προστασίας καὶ ἐπεμβάσεως τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονικῆς πρὸς σωτηρίαν των. Ὅλον τὸ ὕλικόν τοῦτο συνιστᾷ σήμερον τὸ ἱστορικὸν ἀρχεῖον τῆς μητροπόλεως⁴⁰. Αὕτη, μὲ τὴν σειρὰν της, καθὼς ἐξάγεται ἐκ τῆς πληθῆος τῶν σχετικῶν ἐγγράφων, ἔκαμεν ἀμέσως τὰς δεούσας ἐνεργείας πρὸς τὴν διοίκησιν τῆς Θεσσαλονικῆς καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὅπως παρέμβουν παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ καὶ τὰς ἐν Θεσσαλονικῇ προξενικὰς ἀρχὰς πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ καταδιωκόμενου ποιμνίου της εἰς Κεντρικὴν Μακεδονίαν ἢ τὰς ἄλλας μητροπόλεις, αἱ ὁποῖα πολιτικῶς ὑπήγοντο εἰς τὸ βιλαέτιον Θεσσαλονικῆς.

Συνιστᾷ μέγα κενὸν ἡ ἀπώλεια τῶν κωδίκων καὶ τῶν πρακτικῶν τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου Θεσσαλονικῆς⁴¹, τὰ ὁποῖα θὰ παρεῖχον εἰς τὴν ἱστορικὴν ἔρευναν ἀμέτρητα παραδείγματα καὶ τεκμήρια τῆς τεραστίας συμβολῆς της εἰς τὸν κατὰ τῶν ξένων προπαγανδῶν ἀγῶνα ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονικῆς. Ἐκ τῶν σωζομένων ἐγγράφων ἀποκομίζομεν σαφῆ εἰκόνα περὶ τοῦ δράματος τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Μακεδονίας ὄχι ὅμως καὶ περὶ τῶν συγκεκριμέ-

39. AMΘ, Φ. 483, ἀναριθμητὸν Πρακτικόν... συνεδρίας 9ης Δεκεμβρίου 1922, σελ. 3.

40. Τὸ ἱστορικὸν ἀρχεῖον τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονικῆς εἰς 58 ἐνότητάς περιλαμβάνει 1359 φακέλους, ἐξ ὧν οἱ φάκελλοι 1-314, 404-563, 932-961, 1119-1216 καὶ 1267-1349 περιέχουν τὸ ἐνδιαφέρον ἡμᾶς σχετικὸν ὕλικόν. Πρβλ. Ἀ. Ἀγγελοπούλου, Τὸ ἱστορικὸν Ἀρχεῖον τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονικῆς, (Μακεδονικά) 15 (1975) 361-365.

41. Κατὰ πληροφoρίας τοῦ μητροπολίτου Ἰωάννου Παντ. Ροδοπούλου, καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονικῆς, τὰ Πρακτικά τῆς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου Θεσσαλονικῆς εὐρίσκοντο εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονικῆς μέχρι πρό τιμων ἐτῶν, ὁ ἴδιος δὲ εἶχεν ἀναγνώσει τμήμα τούτων.

νων ἐνεργειῶν τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι ἡ εὐρεσις τῶν βιβλίων αὐτῶν, ἐὰν δὲν καταστράφησαν, θὰ δώσῃ περισσότερον φῶς εἰς τὴν δρᾶσιν τῆς Συνόδου ταύτης. Οὐδεμία πάντως γεννᾶται ἀμφιβολία ὅτι ἡ ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης Ἐπισκοπικὴ Σύνοδος εἰς τὰς κατ' ἔτος τακτικὰς καὶ ἐκτάκτους συνεδρίας τῆς ἀνεσκόπει τὴν πορείαν τῶν ἐθνικῶν ζητημάτων τῆς περιοχῆς εὐθύνῃς τῆς καὶ διὰ τοῦ προέδρου αὐτῆς συνετόνιζε διαρκῶς τὸν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τοῦ ἔθνους ἀγῶνα κατὰ τῶν ξένων προπαγανδῶν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ κέντρου τῆς Ὀρθοδοξίας, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ μικρασιατικὴ καταστροφὴ καὶ ἡ ἐκκένωσις τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης εἶχον ὡς συνέπειαν τὴν δημιουργίαν ἐνὸς ἄλλου μεγάλου προβλήματος, τοῦ προσφυγικοῦ. Εἰς τὴν περιφέρειαν Θεσσαλονίκης ἄνω τῶν 100 χιλιάδων πρόσφυγες εὗρον καταφύγιον καὶ περίθαλψιν. Ἡ Ἐπισκοπικὴ Σύνοδος τῆς Θεσσαλονίκης εἰς πολλαπλᾶς συνεδρίας καὶ ἀλλεπαλήλους ἐνεργείας τῆς συνέβαλε μεγάλως εἰς τὴν ἐπίλυσιν τοῦ προσφυγικοῦ ζητήματος τῆς περιοχῆς εὐθύνῃς τῆς. Ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης καὶ οἱ ὑπ' αὐτὸν ἐπίσκοποι ἐτάχθησαν ἐπικεφαλῆς τοῦ ἀγῶνος ἀποκαταστάσεως τῶν προσφύγων, εἰδικώτερον δὲ τῶν ὀρφανῶν καὶ τῶν κληρικῶν⁴². Ἐκκλησιαστικὰ ἰδρύματα καὶ μοναὶ παρεχωρήθησαν διὰ τὴν στέγασιν τῶν προσφύγων, νέαι ἐνορίαὶ καὶ εἰδικὰ ἐπιδόματα ἐδόθησαν εἰς τοὺς πρόσφυγας ἱερεῖς καὶ ὁ κλῆρος μὲ ἐπι κεφαλῆς τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους ἀνέλαβε σταυροφορίαν ἐμψυχώσεως τοῦ ποιμνίου του⁴³. Ἡ πνευματικὴ, ἡθικὴ καὶ ὕλική συνδρομὴ τῆς Ἐκκλησίας Θεσσαλονίκης πρὸς τοὺς πρόσφυγας ἐντάσσεται εἰς τὸ ὑψίστης ἐθνικῆς σημασίας ἐνεργητικὸν τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου αὐτῆς.

Εἰς τὴν συνεδρίαν τῆς 9ης Δεκεμβρίου 1922 τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου, καθ' ἣν ὁ πρόεδρος αὐτῆς ἀναφέρεται εἰς τὴν συμβολὴν τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων διὰ τὴν περίθαλψιν, ἐμψύχωσιν καὶ ἀποκατάστασιν τῶν προσφύγων, λέγονται τὰ ἐξῆς ἐπιγραμματικά: «Εἶτα ὁ Παναγιώτατος Πρόεδρος ἐκθέσας ἐν συντόμῳ τὰ κατὰ τὴν ἐπελθοῦσαν μεγάλην ἐθνικὴν συμφορὰν διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς Μ. Ἀσίας ἕνεκα τῆς ὑποχωρήσεως τοῦ ἡμετέρου Στρατοῦ καὶ τῆς ἐκκένωσεως τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας του πρὸς πάντας τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους καὶ διὰ τὰς ἐνεργείας, ἃς κατέβαλον καὶ καταβάλλουσι καὶ οὗτοι ἐν ταῖς περιφερείαις αὐτῶν πρὸς προστασίαν τῶν ἐκ Μ. Ἀσίας καὶ Θράκης εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα καταφυγόντων ἀτυχῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, παρακαλέσας, ἅμα, ἵνα ἐπικουρήσωσι καὶ τὸ ἔργον τῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐπικουρίας Προσφύγων,

42. ΑΜΘ, Φ. 483, ἀναριθμητὸν Πρακτικόν... συνεδρίας 10ης Δεκεμβρίου 1922, σελ. 1-5, ἐνθα εἰδικὸς λόγος περὶ τῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ προσφυγικοῦ ζητήματος.

43. Αὐτόθι. Πρβλ. καὶ «Γρηγόριον Παλαμᾶν» ἐτῶν 1921-1923, ὅπου ἀρκεταὶ πληροφορίαὶ περὶ τοῦ προσφυγικοῦ ζητήματος τῆς μητροπολιτικῆς περιφερείας Θεσσαλονίκης.

καθ' ὅσον ἐνταῦθα ἐγένετο ἡ μεγαλύτερα συγκέντρωσις τοιούτων προσφύγων ἀνερχομένων εἰς 100 χιλιάδας περίπου ψυχῶν διανεμομένων εἰς διαφόρους ἐντὸς τῆς πόλεως καταυλισμοὺς καὶ εἰς τοὺς ἐκτὸς τῆς πόλεως συνοικισμοὺς Καλαμαριάς, Τούμπας, συνοικισμὸν Χαριλάου, Χαρμᾶν-Κιόι καὶ Λεμπέτη. Ἡ Ἐπισκοπικὴ Σύνοδος εὐχαριστήσασα τὸν Π. Πρόεδρον ἐδήλωσεν ὅτι θὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ἐπιβεβλημένον αὐτῇ καθήκον καὶ ηὔξατο, ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἴλεως γενόμενος τῷ οὕτω δεινῶς δοκιμασθέντι Ἔθνει ἡμῶν ἀπαλλάξῃ αὐτὸ περαιτέρω δοκιμασιῶν καὶ χαρίσῃται αὐτῷ τὴν ἐσωτερικὴν γαλήνην καὶ τὴν ἑξωτερικὴν εἰρήνην καὶ ἐπαναγάγῃ αὐτὸ εἰς τὴν προτέραν δόξαν καὶ εὐκλειαν⁴⁴.

Κατάργησις τοῦ θεσμοῦ. Ἡ κατάργησις τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου Θεσσαλονίκης προῆλθεν ἐκ λόγων ἐσωτερικῶν καὶ ἑξωτερικῶν, τοὺς ὁποίους, καίτοι προσκαίρους, δὲν ἠδυνήθη νὰ παρακάμψῃ ἡ Ἐκκλησία, καὶ οὕτω προέβη εἰς τὴν κατάργησιν τοῦ βασικοῦ τούτου κυττάρου ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως, τοσοῦτον σαφῶς προβλεπομένου ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἐξ ἐπόψεως ἐσωτερικῆς δομῆς ὁ θεσμὸς κατὰ καιροὺς ἐδοκίμασε κρίσεις ἐκ τῆς ἀδυναμίας κυρίως ἐπιβιώσεως τῶν ἐπὶ μέρους ἐπισκοπῶν, ἀλλ' εὐρίσκειτο πάντοτε λύσις διὰ τῆς συγχωνεύσεως τούτων πρὸς ὁμοίους μὲ ἀποτελεσμα νὰ ἐξέρχεται πάλιν ἐνισχυμένος ὁ θεσμὸς, ἀσχέτως τοῦ ὀλιγαριθμοῦ τῶν ἐπισκοπῶν. Οὕτω, κατὰ τὴν ὑπ' ὄψει περίοδον τοῦλάχιστον, ἐχρειάσθη κατ' ἐπανάληψιν νὰ μειωθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπισκοπῶν τῆς μητροπολιτικῆς περιφερείας Θεσσαλονίκης, τὰ προβλήματα ὅμως καὶ αἱ ἀνάγκαι τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας ἀντιστρόφως ηὔξανον καὶ καθίστων πλέον ἢ πρόσφορον τὴν λειτουργίαν τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου.

Κατὰ τὸ 1923 ἀποφασίζεται ὑπὸ τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου νέα μείωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν ἐκ 5 εἰς 4, διὰ τῆς καταργήσεως τῆς μικροτέρας ἐν χρεῖα οὐσης ἐπισκοπῆς Ἀρδαμερίου καὶ τῆς συγχωνεύσεώς της πρὸς τὴν ὁμοίαν ἐπισκοπὴν Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὁρους⁴⁵. Ἐκ παραλλήλου διαφαίνεται ἡ ἐπιθυμία τῶν ἐπισκόπων τῆς Συνόδου ταύτης, ὅπως προαχθοῦν εἰς μητροπολίτας, τῶν ἐπισκοπῶν αὐτῶν προαγομένων εἰς μητροπόλεις, εἰς περίοδον ἀκριβῶς, ὅτε, διὰ τῆς καταργήσεως καὶ τῆς τελευταίας ἀγόνου ἐπισκοπῆς, αἱ ἐναπομείνουσαι καθίσταντο ὀριστικῶς βιώσιμοι⁴⁶.

44. AMΘ, Φ. 483, ἀναρίθμητον Πρακτικόν... συνεδρίας 9ης Δεκεμβρίου 1922, σελ. 3.

45. Βλ. Συνοδικὴν Ἀπόφασιν, κοινοποιηθεῖσαν εἰς τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης τὴν 28 Ὀκτωβρίου 1924, δημοσιευθεῖσαν εἰς «Γρηγόριον Παλαμᾶν» 9 (1925) 25 καὶ ἀναδημοσιευομένην ἐν τέλει τοῦ παρόντος ὑπ' ἀριθμ. 8.

46. Ἡ προαγωγή τῶν ἐπισκοπῶν τῆς μητροπολιτικῆς περιφερείας Θεσσαλονίκης εἰς μητροπόλεις, ἐνεκα τῆς ὁποίας κατηγορήθη ἡ Ἐπισκοπικὴ Σύνοδος, ἐχαιρετίσθη ἰδιαιτέρως ὑπὸ τῶν προκαθημένων τῶν ἐπισκοπῶν τούτων. Βλ. σχετικῶς εὐχαριστηρίους ἀπαντητικὰς ἐπιστολάς αὐτῶν εἰς «Γρηγόριον Παλαμᾶν» 9 (1925) 26-28.

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦτο κλίμα ἐπὶ πλέον ἐκαλλιεργήθη λόγῳ τῶν ἐξωτερικῶν συνθηκῶν, αἱ ὁποῖαι εἶχον δημιουργηθῆ εἰς τὰς Νέας Χώρας, ἐνθα κατέφυγον τὰ ποίμνια καὶ οἱ ποιμένες τῶν εἰς Μ. Ἀσίαν καὶ Ἀ. Θράκην ἐπαρχιῶν. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν ἀρμοδίων παραγόντων ἀποφασίζει τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1924 τὴν δημιουργίαν νέων προσωρινῶν μητροπόλεων ἐν Δυτικῇ Θράκῃ, Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ, Κεντρικῇ Μακεδονίᾳ, Ἡπείρῳ καὶ νήσοις τοῦ Ἀρχιπελάγους διὰ τὴν καλλιτέραν διακυβέρνησιν τοῦ συρρέυσαντος πολυπληθοῦς νέου ποιμνίου καὶ τὴν τοποθέτησιν εἰς νέας μητροπόλεις τῶν ἐμπεριστάτων μητροπολιτῶν. Ἀκριβῶς τότε τὸ Πατριαρχεῖον, ἔχον ὑπ' ὄψει τὴν ἀνωτέρω ἐσωτερικὴν κρίσιν τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου Θεσσαλονίκης ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν δημιουργίαν νέας μητροπόλεως εἰς τὴν περιφέρειαν αὐτῆς, τῆς μητροπόλεως Λαγκαδᾶ, ἀποφασίζει τὴν κατάργησιν τοῦ θεσμοῦ τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου Θεσσαλονίκης διὰ τῆς προαγωγῆς τῶν ἐπισκοπῶν τῆς μητροπόλεως ταύτης εἰς αὐτοτελεῖς μητροπόλεις. Οὕτω, πρῶτον τὴν 16 Ὀκτωβρίου 1924 ἰδρύεται ἡ νέα μητρόπολις Λαγκαδᾶ⁴⁷, τὴν 28 Ὀκτωβρίου 1924 καταργεῖται ἡ Ἐπισκοπικὴ Σύνοδος Θεσσαλονίκης⁴⁸ καὶ τέλος τὴν 6 Νοεμβρίου 1924 ἀποφασίζεται ἡ ὀριστικὴ διαρρύθμισις τῶν ἐν ταῖς Νέαις Χώραις τῆς Ἑλλάδος ἐπαρχιῶν τοῦ Θρόνου διὰ τῆς διαφοροποιήσεως τῶν ὀρίων τῶν παλαιῶν ἐπαρχιῶν, διὰ τῆς συστάσεως νέων καὶ τῆς προαγωγῆς εἰς μητροπόλεις τῶν πέντε ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης τελουσῶν Ἐπισκοπῶν⁴⁹. Ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω, λοιπὸν, ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς περιστασιακὰς συνθήκας κατηργήθη ὁ πανάρχαιος κανονικὸς θεσμὸς τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης.

Σ η μ α σ ί α τ ο ὦ θ ε σ μ ο ὦ. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω ἔχομεν σαφεῖς ἐνδείξεις περὶ τῆς σπουδαιοτάτης σημασίας τοῦ θεσμοῦ τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνόδων. Πρῶτον, ἐπιτυγχάνεται ταχύτερον καὶ λυσιτελέστερον ἢ ἐπίλυσις τῶν προβλημάτων τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν ἰδίᾳ εἰς ταραχώδεις δι' αὐτὰς περιόδους. Ὡς ἀνωτάτη συλλογικὴ ἀρχὴ ἡ Ἐπισκοπικὴ Σύνοδος δύναται νὰ ἐπιλαμβάνεται ἀμέσως τῶν πάσης φύσεως ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν ζητημάτων πρὸς τὸ γενικώτερον συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ποιμνίου αὐτῆς. Ἡ ἀπλῆ παραπομπὴ ἐπειγόντων ζητημάτων πρὸς ἐπίλυσιν εἰς τὴν κορυφήν, ἥτοι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, σημαίνει πολλάκις ἀπώ-

47. Βλ. Συνοδικὴν Ἀπόφασιν, κοινοποιηθεῖσαν εἰς τὴν μητρόπολιν Θεσσαλονίκης διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. 3825 ἀπὸ 16 Ὀκτωβρίου 1924 ἐγγράφου, δημοσιευομένου εἰς «Γρηγόριον Παλαμᾶν» 9 (1925) καὶ ἀναδημοσιευομένου ἐν τέλει τοῦ παρόντος ὑπ' ἀριθμ. 7.

48. Βλ. Συνοδικὴν Ἀπόφασιν εἰς «Γρηγόριον Παλαμᾶν» 9 (1925) 24-26 καὶ ἐν τέλει τοῦ παρόντος ὑπ' ἀριθμ. 8.

49. Βλ. Συνοδικὴν Ἀπόφασιν, κοινοποιηθεῖσαν εἰς τοὺς μητροπολίτας τοῦ Θρόνου ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. 3939 καὶ διεκπ. 2346 καὶ ἡμερομ. 6 Νοεμβρίου 1924, δημοσιευθεῖσαν εἰς «Γρηγόριον Παλαμᾶν» 9 (1925) 29-33.

λειάν πολυτίμου χρόνου, ἰδίᾳ εἰς περιπτώσεις καθ' ἃς συγκεκριμένη Ἐπαρχία τελεῖ ὑπὸ καθεστῶς πολιτικῆς δουλείας ἢ ἀνοχῆς, ἢ ἀδιαφορίας καὶ οὐδετερότητος καὶ ραγδαίων κοινωνικῶν ἐξελίξεων, πολὺ μακρὰν μάλιστα τοῦ Κέντρου τῆς Ὁρθοδοξίας συντελουμένων⁵⁰.

Δεύτερον, διὰ τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου ρυθμίζεται κανονικώτερον ἡ διοικητικὴ σχέσις καὶ ἀναφορὰ εἰς τὰς τρεῖς βασικὰς διοικητικὰς βαθμίδας Πατριάρχου, μητροπολίτου, ἐπισκόπου, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ αὐστηρὰ τήρησις τῆς διοικητικῆς ἱεραρχίας ἀποτελεῖ βασικὸν παράγοντα ὁλοκληρώσεως τῶν σκοπῶν τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας εἰς ὄλους τοὺς τομεῖς δραστηριότητός της. Ὁ θεσμὸς τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου ἐν προκειμένῳ συμβάλλει εἰς τὸν καλλίτερον συντονισμόν τῆς διοικητικῆς ταύτης ὁλοκληρώσεως διὰ τῆς πιστῆς ἐφαρμογῆς τοῦ συνοδικοῦ συστήματος, τοῦ ὁποίου κανονικὸς ἐκφραστὴς εἶναι καὶ ὁ θεσμὸς οὗτος.

Τρίτον, ὁ θεσμὸς τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου ἀποβαίνει πρακτικῶς ὠφέλιμος δι' αὐτὴν ταύτην τὴν κορυφήν, τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἡ ὁποία διὰ τῆς κανονικῆς ἐκχωρήσεως σειρᾶς συγκεκριμένων διοικητικῶν καὶ ἄλλων ἀρμοδιοτήτων εἰς τὸν κανονικῶς ἀπ' αὐτῆς ἐξαρτώμενον θεσμόν τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου, ἀπαλλάσσεται διοικητικῶν βαρῶν καὶ καθίσταται ἀριστος ἐπιτελικὸς ὀργανισμὸς πρὸς τὸ συμφέρον καὶ πάλιν τοῦ ἀνά τὸν κόσμον πολυπληθοῦς ποιμνίου του.

Οἱ ἀνωτέρω βασικοὶ λόγοι ἐπιβάλλουν τὴν διατήρησιν καὶ ἐνίσχυσιν τοῦ θεσμοῦ τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης, ὡς ἐπαρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, καὶ ἐνδεχομένως τὴν ἀναβίωσιν τούτου καὶ εἰς ἄλλας ἐπαρχίας τοῦ κλίματος τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τὸ ὅποιον ἀνεπτύχθη ἀρχαιότερον ὁ κανονικὸς οὗτος θεσμὸς μὲ θετικὰ ἀποτελέσματα, ὅπως ἄλλωστε καὶ εἰς τὰς ἄλλας Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας⁵¹. Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀμερικῆς, π.χ., ἐκ τῶν πραγμάτων ὀδεύει πρὸς μίαν τοιαύτην ρύθμισιν, λόγῳ τῶν πολυπλόκων διοικητικῶν καὶ ποιμαντικῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα μακρὰν τοῦ Κέντρου δημιουργοῦμενα καὶ ὑφιστάμενα, ὀσημέραι καθιστοῦν δυσβάστακτον τὸ φορτίον ἐπὶ τῶν ὤμων ἀποκλειστικῶς τοῦ

50. Εἰδικὸς κανὼν, ὁ ἰζ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου προβλέπει «ὥστε ἐκάστην ἐπαρχίαν, διὰ τὸ μακροδαπέδες, πρωτεύοντα ἔχειν ἴδιον». Πρβλ. Ἀ. Ἀ λ ι β ι ζ ἄ τ ο υ, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 237.

51. Βλ. σχετικῶς Τ ζ ω ρ τ ζ ἄ τ ο υ Β α ρ ν ἄ β α, Μητροπολίτου Κίτρους, Οἱ βασικοὶ θεσμοὶ διοικήσεως τῶν Ὁρθοδόξων Πατριαρχείων, μετὰ ἱστορικῶν ἀνασκοπήσεων, Ἀθήναι 1972. Τ ο ὕ α ὕ τ ο ὕ, Οἱ βασικοὶ θεσμοὶ διοικήσεως τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, μετὰ ἱστορικῶν ἀνασκοπήσεων, Ἀθήναι 1974. Τ ο ὕ α ὕ τ ο ὕ, Οἱ βασικοὶ θεσμοὶ διοικήσεως τῆς Αὐτοκεφάλου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας μετὰ ἱστορικῆς ἀναπτύξεως, Ἀθήναι 1975. Τ ο ὕ α ὕ τ ο ὕ, Ἡ αὐτοκέφαλος Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας καὶ οἱ βασικοὶ θεσμοὶ διοικήσεως αὐτῆς, Ἀθήναι 1975.

ἐκάστοτε ἀρχιεπισκόπου. Οἱ ἴδιοι ἐξ ἄλλου λόγοι ἔδει νὰ βαρύνουν εἰς τὰς ἀποφάσεις τοῦ Πατριαρχείου κατὰ τὸ 1924, ὥστε ν' ἀποτραπῆ ἡ κατάργησις τοῦ θεσμοῦ τούτου εἰς τὴν μητροπολιτικὴν περιφέρειαν Θεσσαλονίκης, ἡ ὅποια ὑπεργορεύθη ἐκ λόγων καθαρῶς περιστασιακῶν, πάντοτε ὑποκειμένων καὶ οὐχὶ ὑπερκειμένων τῶν κανονικῶν θεσμῶν. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ἐκκλησιαστικὰ κλίματα δύναται νὰ λειτουργήσῃ ἐπιτυχῶς ὁ θεσμὸς οὗτος, καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἤδη ἤρχισαν σοβαραὶ συζητήσεις ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου⁵². Οἴκοθεν νοεῖται ὅτι ὁ θεσμὸς τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου δὲν ὑποκαθιστᾷ ἀλλὰ προϋποθέτει τὸν εὐρύτερον κανονικὸν θεσμὸν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, ἥτοι τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῶν ἐν ἐνεργείᾳ μητροπολιτῶν, συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν ἱερῶν κανόνων⁵³.

Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ θεσμοῦ τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀμερικῆς. Ἐξειδικεύω, τέλος, τὴν σημασίαν τοῦ θεσμοῦ τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου Θεσσαλονίκης εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀμερικῆς, λόγῳ τῆς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας μελετωμένης διοικητικῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς ἐπαρχίας ταύτης τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου^{53α}.

52. Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1974, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἀποστολῆς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων πρὸς νομοθετικὴν ρύθμισιν τοῦ νέου σχεδίου Καταστατικοῦ Χάρτου, ἐκπονηθέντος ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, ὁ τότε Ὑπουργὸς Παιδείας Π. Χρήστου ἔθεσε τὸ πρῶτον τὸ θέμα τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ μητροπολιτικοῦ συστήματος εἰς τὸν χῶρον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ὑπάρξεως 10-12 τὸ πολὺ μητροπόλεων, αἱ ὅποια θὰ εἶχον ὑπ' αὐτὰς ἀριθμὸν ἐπισκοπῶν, ἅπαντες δὲ οἱ μητροπολίται ἢ ἐκπρόσωποι ἐπίσκοποι ἐξ ἐκάστης ἐπαρχίας ἐντολῇ τοῦ μητροπολίτου θὰ συνήρχοντο ἀπαξ τοῦ ἔτους διὰ τὴν κανονικὴν ἐνιασίον σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας, συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν ἱερῶν κανόνων. Ἀλλὰ τὰ ὑδῆμμένα τότε διοικητικὰ προβλήματα τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἐπέτρεψαν τὴν προώθησιν τοῦ ζητήματος τούτου, τὸ ὅποιον πρωτίστως ἀφορᾷ τὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὅποια πρέπει νὰ μελετήσῃ καὶ νὰ προτείνῃ ἐν καιρῷ μίαν τοιαύτην διοικητικὴν μεταρρύθμισιν δι' ἑαυτήν. Παρόμοιαι γραπταὶ προτάσεις ὑπεβλήθησαν ὑπὸ ὁμάδος καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1974 εἰς τὴν Εἰδικὴν Ἐπιτροπὴν συντάξεως τοῦ νέου Καταστατικοῦ Χάρτου, εἰς τὰς ὁποίας οὐδεμία συνέχεια ἐδόθη. Αἱ δύο ἀνωτέρω ἐνέργειαι ἀποδεικνύουν πόσον πρόωρος εἶναι εἰσέτι ἡ εἰσαγωγή τοῦ θεσμοῦ εἰς τὸ κλίμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀλλὰ καὶ πόσον ἀναγκαῖα εἶναι ἡ μελέτη καὶ διαφώτισις τοῦ σοβαροῦ τούτου ζητήματος, τὸ ὅποιον δύναται νὰ προωθήσῃ θετικῶς τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν.

53. Βλ. π.χ. ἡ' κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου «ἵνα καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις πρὸς σύνοδον οἱ μητροπολίται συνέρχωνται». Πρβλ. Ἀ. Ἀ λ ι β ι ζ ἄ τ ο υ, ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 237.

53α. Περὶ τῶν μέχρι σήμερον φάσεων τοῦ διοικητικοῦ καθεστώτος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς ἀπὸ νομοκανονικῆς πλευρᾶς συνοπτικῶς βλ. Τ ζ ω ρ τ ζ ἄ τ ο υ Β α ρ ν ἄ β α, Μητροπολίτου Κίτρους, Ἡ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ὑπαγωγή τῶν ἐν Διασπορᾷ Ἑλληνικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἀνάκλησις αὐτῆς, Ἀθήναι 1977. Εἰδικώτερον ὅμως περὶ τοῦ ἰσχύοντος καθεστώτος ἀπὸ τοῦ 1922, κέ, ἀρκεταὶ πληροφορίαι εὑρῆνται εἰς τὴν

Πλέον συγκεκριμένως, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβος ἀπὸ τοῦ 1970 κ.έ. προβληματίζεται ἐπὶ τοῦ ὄλου θέματος τῆς διοικητικῆς ἀναδιαρθρώσεως τῆς ἐπαρχίας του, λόγῳ τῶν ηὔξημένων διοικητικῶν προβλημάτων αὐτῆς. Ὡς ἀποτέλεσμα τετραετοῦς περίπου ἐρεῦνης καὶ μελέτης ὑπῆρξεν ἡ ὑποβολὴ ἀπὸ μέρους του σχετικοῦ ὑπομνήματος τὸ Φθινόπωρον τοῦ 1973 εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον⁵⁴. Εἰς τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ἐτίθετο γενικώτερον πως τὸ ὄλον θέμα τῆς ἀνάγκης ἀλλαγῆς τοῦ νῦν ἰσχύοντος συστήματος διοικήσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς πρὸς καλλιτέραν καὶ ἀποτελεσματικώτεραν ἀντιμετώπισιν τῶν διοικητικῶν, πνευματικῶν καὶ ποιμαντικῶν προβλημάτων τοῦ πολυπληθοῦς ἑλληνορθόδοξου ποιμνίου, λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς ἐν Ἀμερικῇ ἰδιαζούσης νῦν πραγματικότητος.

Ἀκολουθεῖ, κατ' ἐντολὴν τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, σειρὰ ἐπαφῶν καὶ συνεννοήσεων εἰς Νέαν Ὑόρκην μεταξὺ κυρίως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς κ. Ἰακώβου καὶ τοῦ μητροπολίτου Μύρων κ. Χρυσοστόμου, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1976⁵⁵. Κατὰ τὰς διαβουλεύσεις ταύτας ὁ μητροπολίτης Μύρων ἔθεσεν ὑπ' ὄψει τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς συγκεκριμένον «Σχέδιον Καταστατικοῦ διέποντος τὰ κατὰ τὰς ἐπαρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὰς δημιουργηθείσας ἐκ τῆς ἀναδιαρθρώσεως καὶ ἀναδιοργανώσεως τῆς ἄχρι τοῦδε Ἱεραῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς Βορείου καὶ Νοτίου», εἰς 51 ἄρθρα.

Τὰ ἄρθρα 3 καὶ 7 τοῦ Σχεδίου διαγράφουν τὸ νέον σύστημα διοικήσεως τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀρθρου 3, δημιουργοῦνται 7 ἐν ὄλῳ ἐπαρχίαι τοῦ Θρόνου, ἐξ ὧν αἱ πέντε εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς καὶ αἱ ἕτεροι δύο, ἀνὰ μία, εἰς Καναδᾶν καὶ Νότιον Ἀμερικὴν. Πᾶσαι αἱ ἐπαρχίαι αὗται φέρουν τὸν τίτλον τῶν «μητροπόλεων»· μόνον ἡ ἔδρα τοῦ νῦν Ἀρχιεπισκόπου θὰ καλῆται τιμῆς ἕνεκεν «Ἀρχιεπισκοπὴ» καὶ ὁ ἴδιος «Ἀρχιεπίσκοπος». Κατὰ τὸ ἄρθρον 7, πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω ἐπαρχίαι ἀποτελοῦν αὐτοτελεῖς μητροπολιτικὰς διοικήσεις τοῦ Κλίματος τοῦ Πατριαρχείου.

Ἐκ τῆς συνεκτιμήσεως τῶν ἀρθρων 3 καὶ 7 τοῦ Σχεδίου Μύρων ἐξάγεται ὅτι ἐκάστη ὑπὸ ἴδρυσιν μητρόπολις θ' ἀναφέρεται διοικητικῶς εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ἀπ' εὐθείας καὶ οὐδεὶς μεταξὺ τῶν ὑπὸ ἴδρυσιν μητροπόλεων συνεκτικῶς κρῖκος θὰ ὑφίσταται, πλὴν βεβαίως τῆς θέσεως τοῦ ἐκάστοτε ἀρχιεπισκόπου, ὁ ὁποῖος θὰ δύναται νὰ ἔχη ηὔξημένας ἐξαρχικὰς ἀρμοδιότητας. Διὰ τοῦ σχεδίου τούτου εἰσάγεται ἡ ἀρχὴ τῆς πλήρους ἐκκλησιαστικῆς ἀποκεντρώσεως, ἡ ὁποία ἔχει μὲν τὸ προτέρημα τῆς εὐελξίας περὶ τὴν ἄμεσον ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκῶν ἐκάστης ἐπαρχίας, συγχρόνως ὅμως ἀποδυναμώνει,

ἐργασίαν Δ. Κωνσταντέλου, Ἀγῶνες καὶ ἀγωνίαι τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ἑλληνικῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας. Ἐγκύκλιος καὶ Ἐγγράφα τῶν ἐτῶν 1922-1972, Θεσσαλονίκη 1976.

54. Βλ. «Ὀρθόδοξον Παρατηρητὴν» 26ης Μαΐου 1976, σελ. 9.

55. Αὐτόθι. Βλ. καὶ «Ἐπίσκεψιν» 143 (1976) 2-3.

εἰδικώτερον ἐν Ἀμερικῇ, τὴν μέχρι τοῦδε, ἀντὶ πολλῶν θυσιῶν, σφυρηλατηθεῖσαν ἐνότητά ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ διοικήσει, τοσοῦτον ἀναγκαίαν διὰ μίαν ἐπαρχίαν ἐκτεινομένην εἰς ὅλην τὴν ἀμερικανικὴν ἥπειρον, μακρὰν μάλιστα τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Κέντρου κειμένην.

Τὸ ἐν λόγῳ Σχέδιον διὰ τὸν ἀνωτέρω βασικὸν λόγον δὲν ἐγένετο ἀποδεκτὸν διὰ τὰ χρησιμεύει ὡς βάσις περαιτέρω διαπραγματεύσεων, οὐχ ἤττον ὅμως εἰς τὰ 51 ἄρθρα του προβάλλουν λίαν ἐπικοδομητικὰ θέσεις πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος ἐντὸς τῶν κανονικῶν πλαισίων καὶ τῆς ἀποτεθησαυρισμένης εἰς Φανάριον παραδόσεως τῆς Μητρὸς Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ὡς συνέχεια εἰς τὴν περαιτέρω διαλεύκανσιν τῶν πραγματικῶν προθέσεων τοῦ κυριάρχου Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς κ. Ἰακώβου ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ ἰδίου τεθέντος ζητήματος, δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ Πατριαρχικὸν Γράμμα τῆς 12 Ἀπριλίου 1976, δι' οὗ ἐκαλεῖτο οὗτος νὰ «προέλθῃ εἰς καταρτισμὸν συγκεκριμένου πλέον σχεδίου διοικητικῆς ἀναδιοργανώσεως» τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς⁵⁶. Πράγματι, μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκτάκτου συσκέψεως τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Συμβουλίου εἰς Σικάγον, τὴν 12 Μαΐου 1976, εἰς ἐπίσημον ἀνακοινωθὲν πρὸς τὸν Τύπον ἀπὸ 13 Μαΐου, ἐγίνετο λόγος περὶ «Διοικητικῆς Ἀναδιαρθρώσεως τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς Βορείου καὶ Νοτίου, εἰσερχομένης εἰς τὸ Συνοδικὸν σύστημα διοικήσεως»⁵⁷.

Συμφώνως πρὸς τὸ ἐν λόγῳ ἀνακοινωθὲν, θὰ ἰδρυθοῦν ὀκτώ ἐπισκοπαί, αὐτοτελεῖς μὲν κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν, ἀλλ' ἀκολουθοῦσαι καὶ ἐφαρμόζουσαι τὰ αὐτὰ συστήματα ὁμοιομόρφου: 1) Διοικήσεως, 2) Παιδείας, 3) Οἰκονομικῶν, 4) Διεκκλησιαστικῶν Σχέσεων καὶ 5) Πολιτικῶν σχέσεων. Οἱ ὀκτώ ἐπαρχιοῦχοι ἐπίσκοποι, ἔχοντες τὸν τίτλον τῆς πόλεως, ὅπου ἡ ἔδρα αὐτῶν, θὰ ἀποτελοῦν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἐπαρχιακὴν Σύνοδον, τῆς ὁποίας αἱ ἀρμοδιότητες καὶ αἱ ὑποχρεώσεις ὀρίζονται ὑπὸ τῶν σχετικῶν Κανόνων.

Περαιτέρω, πρὸς ὑλοποίησιν τοῦ ἀνακοινωθέντος ἐκείνου, συνεστήθη Εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ, ἡ ὁποία ἐπεφορτίσθη μὲ τὸ ἔργον τῆς συντάξεως σχετικοῦ «Προσχεδίου Συντάγματος τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξου Ἀρχιεπισκοπῆς»⁵⁸. Τοῦτο διενεμήθη κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1976 εἰς τοὺς ἐπισκόπους καὶ ἄλλους ἀρμοδίους παράγοντας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς πρὸς μελέτην ἐν ὄψει συγκλήσεως τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Συμβουλίου εἰς ἔκτακτον συνεδρίασιν, τὴν Παρασκευὴν 15 Ὀκτωβρίου 1976 εἰς Νέα Ἰόρκην⁵⁹. Κύριον θέμα τῆς γενομένης συνεδρίας, κατὰ τὴν προαναγγελθεῖσαν ἡμερομηνίαν, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀρ-

56. Βλ. «Ὁρθόδοξον Παρατηρητὴν» 26ης Μαΐου 1976, σελ. 9-10 καὶ «News Release» τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς εἰς Σικάγον, τῆς 13 Μαΐου 1976.

57. Αὐτόθι.

58. Βλ. «Ὁρθόδοξον Παρατηρητὴν» 13 Ὀκτωβρίου 1976, σελ. 7.

59. Αὐτόθι.

χιεπισκόπου, ὑπῆρξεν ἡ ἐπεξεργασία τοῦ εἰρημένου Προσχεδίου διὰ τὴν σύνταξιν καὶ ἔγκρισιν τοῦ τελικοῦ σχεδίου, τὸ ὁποῖον θὰ ἐτίθετο ὑπ' ὄψει τῆς Πατριαρχικῆς Συνόδου πρὸς ἔγκρισιν⁶⁰.

Τὸ ἐγκριθὲν τελικὸν Σχῆδιον τῆς 15 Ὀκτωβρίου 1976 περιλαμβάνει, ὅπως καὶ τὸ Προσχέδιον, 21 ἄρθρα⁶¹. Εἰς τὰ ἄρθρα αὐτὰ τοῦ τελικοῦ Σχεδίου γίνεται λόγος περὶ τῆς ὀνομασίας, τῶν σκοπῶν, τῆς ὑπαγωγῆς, τῆς διαρθρώσεως καὶ διοικήσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἐν συνεχείᾳ περὶ τῆς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου, τῶν ἀρμοδιοτήτων τοῦ ἀρχιεπισκόπου, τῶν ἐπισκόπων καὶ περὶ τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν, περὶ τῶν πνευματικῶν δικαστηρίων, τῶν κληρικολαϊκῶν συνελεύσεων καὶ ἐπισκοπικῶν συμβουλίων καὶ τέλος περὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Ἁγίου Βασιλείου ἐν Βοστώνῃ.

Τὰ ἄρθρα, τὰ ὁποῖα ἐγγυῶνται τὴν κανονικὴν ρύθμισιν τοῦ διοικητικοῦ προβλήματος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς, εἶναι τὰ ὑπ' ἀριθμὸν 1, 3, 4, 5, 7, 13, 14 καὶ 21. Δι' αὐτῶν «ἡ Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς, ὑπὸ τὸν τίτλον Greek Orthodox Archdiocese of North and South America τυγχάνει Ἐπαρχία τοῦ Κλίματος τοῦ Ἀγιοτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Θρόνου Κωνσταντινουπόλεως» (ἀριθ. 1), τελεῖ «ὑπὸ τὴν Ἀνωτάτην Πνευματικὴν καὶ Ἐκκλησιαστικὴν Ἐποπτεῖαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως» (ἄρθρ. 3), δύναται «νὰ δεχθῆ εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς καὶ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτῆς καθοδήγησιν καὶ διοίκησιν ὁμάδας, Κοινότητας καὶ Ἐπισκοπὰς Ὀρθοδόξων, ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ αὐτῶν, καὶ μετ' ἔγκρισιν τοῦ ἀσκούντος κανονικῶ καὶ ἱστορικῶ δικαιώματι τὴν ἐκκλησιαστικὴν κυριαρχίαν καὶ πνευματικὴν δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῶν ἐν διασπορᾷ

60. Βλ. «Ὀρθόδοξον Παρατηρητὴν» 2 Φεβρουαρίου 1977, σελ. 7. Τὸ Τελικὸν Σχῆδιον δὲν ἐπεδόθη ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Συμβουλίου εἰς Φανάριον, ἐπισήμως τουλάχιστον, μέχρι σήμερον, κατόπιν ἐκφρασθείσης ἐπιθυμίας τοῦ Πατριαρχείου, «ἐπειδὴ χρῆζει πολλῆς μελέτης ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας ἐπιτροπῆς τὸ ὅλον θέμα τῆς ἀναδιοργανώσεως» (ἐκ τηλεγραφήματος ὑπὸ ἡμερομηνίαν 21 Ἰανουαρίου 1977, δημοσιευθέντος εἰς «Ὀρθόδοξον Παρατηρητὴν» 2 Φεβρουαρίου 1977, σελ. 7).

61. Ἐκ μόνις ληφθέντος ἄρθρου τοῦ Rev. Dr George Papaioannou, ὑπὸ τὸν τίτλον «The New Archdiocesan Charter. Why Not the Best?», πληροφορούμεθα ὅτι, κατόπιν εἰσηγήσεως τῆς Ἐπιτροπῆς Καταστατικοῦ Χάρτου ἐνώπιον τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Συμβουλίου εἰς Detroit, Michigan (16-17 Μαρτίου 1977), τὸ κείμενον τοῦ σχεδίου τῆς 15 Ὀκτωβρίου 1976, συμπτυχθὲν ἀπὸ 21 εἰς 10 γενικὰ ἄρθρα, ἀναφέρεται ἐλλιπέστατα εἰς τὸν θεσμὸν τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου χωρὶς νὰ ἐγγυᾶται τὴν κανονικὴν ἐφαρμογὴν τῆς Συνόδου ταύτης. Δὲν ἔχω ὑπ' ὄψει μου τὸ κείμενον τοῦτο, οὔτε ἀκόμη γνωρίζω, ἐὰν ἀπεστάλη τοῦτο εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τελικὴν ἔγκρισιν· ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον μετὰ βεβαιότητος δύναμαι νὰ εἰπω εἶναι ὅτι οἰαδήποτε νόθευσις τῆς κανονικότητος τοῦ θεσμοῦ τῆς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου ὅχι μόνον δὲν θὰ ἐπιλύσῃ τὸ δσημέριον ὑγχοῦμενον διοικητικὸν πρόβλημα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς ἀλλὰ καὶ θὰ τὸ καταστήσῃ δξύτερον, ἐπὶ γενικωτέρᾳ βλάβῃ τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ κύρους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἐν Ἀμερικῇ.

Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως» (ἄρθρ. 4), ἀποτελεῖται «ἐξ ὀκτώ Ἐπισκοπῶν ἐν Ἠνωμέναις Πολιτείαις Ἀμερικῆς καὶ ἐτέρων δύο (ἀνὰ μίαν) ἐν Καναδᾷ καὶ Νοτίῳ Ἀμερικῇ» (ἄρθρ. 5) καὶ διοικεῖται ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου καὶ τῶν ἐπαρχιούχων ἐπισκόπων, συγκροτούντων Ἐπαρχιακὴν Σύνοδον, ἡ ὁποία «ἔχει πάσας τὰς ἐξουσίας καὶ τὰς εὐθύναις, ὅσας οἱ Ἱεροὶ Κανόνες ἀναγράφουσι διὰ τὴν Ἐπαρχιακὴν Σύνοδον, εὐθύνεται δὲ διὰ τὴν ἀπαρέγκλιτον τήρησιν τῶν θείων Δογμάτων καὶ τῶν Ἱερῶν Κανόνων τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐνώπιον τῆς περὶ τὸν Πατριάρχην Συνόδου τῶν Μητροπολιτῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου» (ἄρθρ. 7). Τὰ ἄρθρα 13 καὶ 14 ἐγγυῶνται τὴν κανονικότητα διαδοχῆς καὶ ἀνανεώσεως τοῦ προέδρου καὶ τῶν μελῶν τῆς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου καὶ τὸ 21 ἄρθρον κατοχυρῶνει τὸν πρωταρχικὸν ρόλον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπὶ τῶν ἀναθεωρητέων ἄρθρων τοῦ Συντάγματος τούτου.

Ἐκ τῆς ἀναλύσεως τῶν σχετικῶν ἐπισήμων κειμένων οὐδεμία γεννᾶται ἀμφιβολία ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς καὶ οἱ συνεπίσκοποι του, μετὰ ἀπὸ πολλὰς φάσεις διαβουλεύσεων καὶ ἐκτιμήσεως τῆς ἐν Ἀμερικανικῇ Ἠπειρῷ ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως ἐν σχέσει πρὸς τὰς ρίζας, τὸ παρελθὸν καὶ τὸν μελλοντικὸν ρόλον τῆς ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας ἐν Ἀμερικῇ, ὡς ἐκκλησιαστικοδιοικητικοῦ πόλου ἑλξεως τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ὁρθοδοξίας, πορεύονται τὴν κανονικὴν γενικῶς ὁδὸν διοικητικῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ θεσμοῦ τῆς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου, τοσοῦτον ἐπωφελῶς συμβαλόντος κατὰ μακρὰς περιόδους εἰς τὴν ἐπίλυσιν διοικητικῶν, ποιμαντικῶν καὶ γενικωτέρας σημασίας ζητημάτων ἐν τῷ κλίματι κυρίως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καθὼς, ἄλλωστε, διαφαίνεται ἀπὸ τὰ περὶ τῆς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης ἐνδεικτικῶς ἐνταῦθα διαλαμβανόμενα. Εὐχόμεθα, ὅπως διὰ τῆς ἀναβιώσεως τοῦ θεσμοῦ τῆς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου ἐπιλυθῇ τελικῶς τὸ διοικητικὸν πρόβλημα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς καὶ ἐνισχυθῇ γενικώτερον ὁ συνοδικὸς θεσμός, ὡς ἔκφρασις ὁμαλῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως εἰς τὰς κατὰ τόπους Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1.

〈Πρόσκλησις εἰς ᾽Επισκοπικὴν Σύνοδον Θεσσαλονίκης〉⁶²

᾽Αριθ. Πρωτ. 47.

Ἱερώτατε Ἐπίσκοπε Πολυανῆς ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργῆ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κνρ Ἰωακείμ⁶³, χάρις εἶη τῇ αὐτῆς Ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ. Προσεγγιζούσης τῆς πανηγύρεως τοῦ ἐν ἀγίοις ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, καθ' ἣν ἔθει ἀρχαίῳ παρευρίσκονται ἐν αὐτῇ πάντες οἱ τῇ ἱερᾷ ταύτῃ Μητροπόλει ὑποκείμενοι Ἱερώτατοι Ἐπίσκοποι, πρὸς δὲ ὑπαρχουσῶν καὶ τιῶν ὑποθέσεων πρὸς θεώρησιν ὑπὸ τῆς τοπικῆς ἐπαρχιακῆς Συνόδου, ἐντελλόμεθα καὶ προτρεπόμεθα τῇ αὐτῆς Ἱερότητι ὅπως διακανονίσασα τὰ τῆς Ἐπαρχίας τῆς ἀφηται τῆς ὁδοῦ, ὥστε παρευρεθῆναι αὐτὴν ἐνταῦθα κατὰ τὴν εἰρημένῃν ἡμέραν ἐξάπαντος. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἀπειρον ἔλεος εἶη μετὰ τῆς αὐτῆς Ἱερότητος.

αωφε' Φεβρουάριος ιδ.

† Ὁ Θεσσαλονίκης Ἀθανάσιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός⁶⁴

2.

᾽Υπόμνημα⁶⁵

Τῆς ἀγιωτάτης Ἐπισκοπῆς Πολυανῆς δίχα κανονικοῦ ἀρχιερέως διαμεινάσης ἄτε δὴ τοῦ ἐν αὐτῇ τέως ἀρχιερατεύοντος κυρίου Παρθενίου⁶⁶ προβι-

62. ΑΜΘ, Φ. 125.

63. Ἰωακείμ Παναγιωτόπουλος, ἐπίσκοπος Πολυανῆς (1892-1899). Πρβλ. ᾽Α. ᾽Αγγελοπούλου, Αἱ ξένοι προπαγάνδα..., σελ. 120.

64. Ὁ ἀπὸ Σισανίου Ἀθανάσιος Μεγαλλῆς (1893-1903), διαδεχθεὶς τὸν Μάϊον τοῦ 1893 τὸν παραιτηθέντα Σωφρόνιον (1889-1893). Πρβλ. ᾽Α. ᾽Αγγελοπούλου, αὐτόθι, σελ. 119 καὶ ᾽Εκκλησιαστικὴν Ἀλήθειαν» 13 (1893) 73.

65. ΑΜΘ, Φ. 108, 5094.

66. Ὁ ἀπὸ Δαφνουσίας Παρθένιος (1899-1907). Πρβλ. ᾽Α. ᾽Αγγελοπούλου, Τὸ ἐπισκοπικὸν ζήτημα τῆς ἐπαρχίας Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ, «Μακεδονικά» 10 (1970) 272-283. Τοῦ αὐτοῦ, Αἱ ξένοι προπαγάνδα..., σελ. 120.

βασθέντος εἰς τὴν ἀγιωτάτην Μητρόπολιν Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ οἱ τὴν ἱερὰν Ἐπαρχιακὴν Σύνοδον συγκροτοῦντες ἀρχιερεῖς μετὰ τὴν γενομένην συνοδικῶς πρότασιν καὶ προβολὴν τριῶν ὑποψηφίων τῶν μᾶλλον καταλλήλων εἰς διαδοχὴν τῆς Ἐπισκοπῆς ταύτης ἦτοι τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πελαγονείας τιτουλαρίου Ἐπισκόπου Πέτρας Αἰμιλιανοῦ⁶⁷, τοῦ Πανοσιολογιωτάτου ἀρχιμανδρίτου Φωτίου Παγιώτα, καὶ τοῦ Πανοσιολογιωτάτου ἀρχιμανδρίτου Φωτίου Μαρινάκη⁶⁸, ἀπελθόντες ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τῆς ἁγίας Ἐλεούσης προτροπῇ καὶ ἀδείᾳ τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Κυρίου Κυρίου Ἀλεξάνδρου⁶⁹ καὶ ψήφους κανονικᾶς προβαλλόμενοι τῇ ἐπικλήσει τοῦ παναγίου Πνεύματος εἰς ἀνάδειξιν τοῦ ἀξίου ἐκ τῶν τριῶν ὑποψηφίων προσώπου πρὸς ἀνάληψιν τῆς ἀρχιερατικῆς προστασίας καὶ ποιμαντορικῆς ῥάβδου τῆς ἀγιωτάτης ταύτης Ἐπισκοπῆς προεκρίναμεν τὸν Πανοσιολογιώτατον Φώτιον Παγιώταν⁷⁰ παμψηφεί, ὃς καὶ ἀνεδείχθη γνήσιος καὶ κανονικὸς αὐτῆς ἀρχιερεὺς. Ἐφ' ᾧ εἰς διηρηκῆ ἔνδειξιν καὶ μόνιμον παράστασιν κατέστρωται τὰ ὄνόματα αὐτῶν ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ Κώδικι τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοστῷ ἑνεακοσιοστῷ Ἰουνίου ιη'.

† ὁ Κίτρον Παρθένιος

† ὁ Ἀρδαμερίου Δωρόθεος

† ὁ Ἱερισσοῦ Ἰωακείμ

3.

Ἐπόμνημα⁷¹

Τῆς ἀγιωτάτης Ἐπισκοπῆς Κίτρον ἀπροστατεύτου διαμεινάσης ὅτε δὴ τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος κυρίου Θεοκλήτου⁷² οἰκειοθελῆ παραίτησιν

67. Αἰμιλιανὸς Λαζαρίδης ἐκ Περμάχων Ἰκονίου, ἐπίσκοπος Πέτρας καὶ μητροπολίτης Γρεβενῶν τελειωθείς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ τὸ 1908. Βλ. Β. Σταυροῦ, Ἡ Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης 1844-1923, τόμ. α', Ἀθῆναι 1970, σελ. 168.

68. Φώτιος Μαρινάκης, ἐξ Ἀλατσάτων, Ἐπίσκοπος Μοσχονησίων. Βλ. Σταυροῦ, αὐτόθι, σελ. 162.

69. Ὁ ἀπὸ Νεοκαισαρείας Ἀλέξανδρος Ρηγόπουλος (1903-1910). Βλ. Ἀ. Ἀγγελοπούλου, Αἱ ξένοι προπαγάνδαι..., σελ. 119.

70. Φώτιος Παγιώτας, ἐκ Μαδύτων, ἐπίσκοπος Πολυανῆς (1907-1928). Βλ. «Γρηγόριον Παλαμᾶν» 12 (1928) 258, ἔνθα περισσότεραι πληροφορίες ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ. Ὁ Σταυροῦδης, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 165, θέλει τὸν Φώτιον Παγιώταν πρῶτον ἐπίσκοπον Μοσχονησίων καὶ μετὰ Πολυανῆς. Τὸ δημοσιευόμενον ἐνταῦθα Ἐπόμνημα οὐδεμίαν καταλείπει ἀμφιβολίαν ὅτι ὁ Φώτιος Παγιώτας ἐξελέγη κατ' εὐθείαν ἐπίσκοπος Πολυανῆς.

71. ΑΜΘ, Φ. 147, 2588.

72. Ὁ ἀπὸ Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὄρους καὶ Πέτρας Κίτρον Θεοκλήτος Παπαῖω-

ὑποβαλόντος τῇ καθ' ἡμᾶς Ἱερᾷ Μητροπόλει ἡμεῖς οἱ τὴν ἱερὰν ἐπαρχιακὴν Σύνοδον συγκροτοῦντες ἀρχιερεῖς μετὰ τὴν γενομένην συνοδικῶς πρότασιν καὶ προβολὴν τριῶν ὑποψηφίων, τῶν μᾶλλον καταλλήλων εἰς διαδοχὴν τῆς ᾽Επισκοπῆς ταύτης, ἦτοι τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Μελενίκου κυρίου Κωνσταντίνου⁷³, τοῦ Πανοσιολογιωτάτου Πρωτοσυγκέλλου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης Κυρίου Παρθενίου⁷⁴ καὶ τοῦ Παν. Ἀρχidiaκόνου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Προύσης Κου Νεοφύτου, ἀπελθόντες ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου προτροπῇ καὶ ἀδείᾳ τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Κυρίου Κυρίου Ἀλεξάνδρου⁷⁵ καὶ ψήφοις κανονικαῖς προβαλλόμενοι τῇ ἐπικλήσει τοῦ παναγίου Πνεύματος, εἰς ἀνάδειξιν τοῦ ἀξίου ἐκ τῶν τριῶν ὑποψηφίων προσώπου πρὸς ἀνάληψιν τῆς ἀρχιερατικῆς προστασίας καὶ ποιμαντικῆς ῥάβδου τῆς ἀγιωτάτης ταύτης ᾽Επισκοπῆς προεκοίναμεν τὸν Πρωτοσύγκελλον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης Κύριον Παρθένιον Βαρδάκαν⁷⁶ παμψηφεί δε καὶ ἀνεδείχθη γνήσιος καὶ κανονικὸς αὐτῆς ἀρχιερεὺς. Ἐφ' ᾧ εἰς διηρηκῆ ἔνδειξιν καὶ μόνιμον παράστασιν κατέστρωται τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν τῷδε τῷ Ἱερῷ κώδικι τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης.

Ἐν ἔτει σωτηριῶ χιλιοστῷ ἔνεακοσιοστῷ τετάρτῳ Φεβρουαρίῳ ΙΘ'.

† Ὁ Καμπανίας Παρθένιος ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ Ἁγίου ἀδελφοῦ Ἱερισσοῦ Κυρίου Ἰωακείμ.

† Ὁ Πολυανῆς Παρθένιος.

† Ὁ Ἀρδαμερίου Δωρόθεος.

ἀννου ἐκ Ναούσης (1896-1904). Βλ. Σταυρίδου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 149. Μητροπολίτου Κίτρον Βαρνάβα, Ἐγκύλιον Ἡμερολόγιον ἔτους 1977, Κατερίνη, σελ. 28 καὶ Ἁ. Ἀγγελοπούλου, Ἡ συμβολὴ τῆς ἐπισκοπῆς Πέτρας εἰς τὰ ἔθνη καὶ ἐκπαιδευτικὰ προβλήματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς περιοχῆς Ὀλύμπου (1890-1896), «Μακεδονικά» 14 (1974) 64-84.

73. Κωνσταντῖνος Ἀσημιάδης ἐκ Καλλιωνόλεως, Ἐπίσκοπος Χαριωνόλεως, μητροπολίτης Μελενίκου, τελειωθείς ἐν Δεμίρ Χισάρ. Βλ. Σταυρίδου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 167.

74. Ὁ ἐκλεγείς Παρθένιος Βαρδάκος.

75. Ὁ Θεσσαλονίκης Ἀλέξανδρος (1903-1910).

76. Ὁ Κίτρον Παρθένιος Βαρδάκας (1904-1933). Βλ. Μητροπολίτου Κίτρον Βαρνάβα, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 28.

4.

⟨Εὐχαριστήριον μῆνυμα ἐπὶ ἐκλογῇ⟩⁷⁷

Παναγιώτατε Δ(έσποτα) καὶ λοιποὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί. Καὶ λοιπὸν κελεύσει τῆς ὑμ. σεπτῆς καὶ τρισεβάστου μοι Παναγιότητος καὶ ψήφῳ τῆς περὶ Αὐτὴν ἀγίας καὶ ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου θεία εὐδοκία ἐξελέγην ἐπίσκοπος πρὸς ποιμανσιν τῆς χηρευούσης ἐπισκοπῆς Κίτρους⁷⁸. Καὶ συναισθάνομαι μὲν τὸ μέγεθος τῆς εὐθύνης, ἣν περ ἀναλαμβάνω, ἀλλ' ἀδαμαντίνως πέποιθα διτι σὺν τοῖς ψήφοις ἔξω πάντοτε φιλίαν καὶ εὐνοὺν τὴν διάθεσιν τῆς Ὑμ. Παναγιότητος⁷⁹ πρὸς ὑποστήριξίν μου, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς εὐχὰς καὶ τὰς πατρικὰς Αὐτῆς νοουθεσίας καὶ ὁδηγίας, ἃν ποτε καὶ ἐγὼ ὀλισθήσω ὡς ἀνθρώπος καὶ μάλιστα νῦν ὁπότε ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ βαίνει καὶ ἀκολουθεῖ οὐχὶ ὀπίσω τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Ἀδυνατῶν ἔνεκα τῆς πλημμυρούσης τὴν καρδίαν μου συγκινήσεως νὰ ἐκφράσω προσηκόντως τὴν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τε τὴν Ὑμ. Παναγιότητα καὶ τοὺς ἐν Χῳ ἁγίους ἀδελφούς αἴρω χεῖρας ἰκέτιδας πρὸς τὸν ὕψιστον τὸν δοτῆρα πάντων τῶν ἀγαθῶν καὶ καθικετεύω αὐτὸν ἵνα δῶ ὑμῖν οὗτος τὸ κάλλιστον τῶν ἀγαθῶν, ἐγὼ δὲ ἔσομαι ὑμῖν εὐγνώμων ἔσσει.

5.

⟨Εὐχαριστήριον μῆνυμα ἐπὶ ἐκλογῇ⟩⁸⁰

Ἐπειδὴ ὁδηγηθεὶς ἐκ Θεοῦ διτε Παναγιώτατος καὶ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Κύριος Ἀλέξανδρος⁸¹ καὶ ἡ περὶ τὴν Α. σεβασμίαν Παναγιότητα ἱερὰ τῶν θεοφιλεστάτων Ἐπισκόπων Ἐπαρχιακῆ Συνόδου⁸² ηὐδόκησαν προαγαγεῖν με εἰς τὸ θεῖον ὄντως καὶ μέγα τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα καὶ ἀποκαταστήσαι εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτάτης Ἐπισκοπῆς Κίτρους πείθομαι τῷ θεῷ αὐτῶν προστάγματι καὶ δέχομαι τὸ ἐπίταγμα. Καὶ πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ αὐτῷ μοι τῷ Παναγιωτάτῳ καὶ πανσεβάστῳ πατρὶ καὶ Δεσπό-

77. ΑΜΘ, Φ. 58. Πρόκειται περὶ τοῦ εὐχαριστηρίου μηνύματος κατὰ τὴν ἐπὶ τούτῳ νενομισμένην τελετὴν τῆς εὐχαριστίας.

78. Κίτρους Θεόκλητος Παπαϊωάννου (1896-1904).

79. Ὁ ἀπὸ Σισανίου Ἀθανάσιος Μεγακλῆς (1893-1903).

80. ΑΜΘ, Φ. 147, 2589.

81. Ἀλέξανδρος Ρηγάπουλος (1904-1933).

82. Ἐκ τῶν: Καμπανίας Παρθενίου, ἔχοντος καὶ τὴν γνώμην τοῦ Ἱερισσοῦ Ἰωακείμ, Πολυμανῆς Παρθενίου καὶ Ἀρδαμερόν. Βλ. τὸ ὑπ' ἀριθμ. 3 δημοσιευόμενον ἐνταῦθα Ὑπόμνημα σ. 817 ἔξ.

τη τῷ τὴν τοιαύτην περὶ ἐμὲ πρόνοιαν πεποιηκότι, εἶτα δὲ τοῖς σεβασμίους μοι ἁγίοις Ἐπισκόποις, ὧν ταῖς θεοπειθέσω εὐχαῖς ἀξιῶσαι με Κύριος ὁ θεὸς ποιμάναι θεοφιλῶς τὸ ἐμπιστευθέν μοι λογικὸν αὐτοῦ ποίμνιον καὶ εἰς νομὰς σωτηρίους ποδηγετῆσαι καὶ ἄσπιλον καὶ ἀμόλυντον ἐμαντόν τε κἀκεῖνο παραστήσαι ἐν τῇ φρικτῇ αὐτοῦ δευτέρᾳ παρουσίᾳ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων ἀμήν!

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 19ῃ Φεβρουαρίου 1904

Ὁ ἐψηφισμένος Κίτρος Παρθένιος⁸³.

6.

⟨Παραίτησις⟩⁸⁴

Ὁ ὑπογεγραμμένος μὴ δυνάμενος ἔνεκα τῆς κατατροχούσης με χρονίας σωματικῆς ἀσθενείας νὰ ἐπαρκέσω εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς Ἐπαρχίας καὶ τῶν χριστιανῶν μου καὶ διοικήσω αὐτήν, παραιτοῦμαι ταύτης, οὐ μέντοι γε καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου πίστωσιν καὶ βεβαίωσιν δίδωμι τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης Κυρίῳ Ἀλεξάνδρῳ⁸⁵ τὴν παροῦσαν οἰκειοθελῆ καὶ ἀπαραβίαστον παραίτησίν μου, φέρουσαν τὴν ἐμὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφήν καὶ ἐσφραγισμένην διὰ τῆς ἀτομικῆς μου σφραγίδος.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 20 Ἰανουαρίου 1904

† Ὁ Πρώην Κίτρος Θεόκλητος⁸⁶

83. Ὁ Κίτρος Παρθένιος Βαρδάκας (1904-1933).

84. ΑΜΘ, Φ. 147, 2584.

85. Ἀλέξανδρος Ρηγάπουλος (1903-1910).

86. Ὁ ἀπὸ Πέτρας Κίτρος Θεόκλητος (1896-1904), τὸν ὅποιον διεδέχθη ὁ Παρθένιος Βαρδάκας (1904-1933).

7.

Ἄριθ. Πρ. 3825⁸⁷ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ⁸⁸

Ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κων/πόλεως νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἰερότατε Μητροπολίτα Θεσ/νίκης, ὑπέριττε καὶ ἔξαρχε πάσης Θεσσαλίας, ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφεῖ καὶ συλλειτουργεῖ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Γεννάδιε⁸⁹, χάρις εἴη τῇ ὑμετέρᾳ Ἰερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Συνεπεία τῶν μεγάλων ἐκκλησιαστικῶν, γενικῶν τε καὶ ἐπὶ μέρος, ἀναγκῶν, τῶν ἀναποφεύκτως προελθουσῶν ἐκ τοῦ γεγονότος τοῦ συνολικοῦ ἐκτοπισμοῦ καὶ τῆς εἰς Ἑλλάδα καταφυγῆς τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Θράκης ἅμα τοῖς ποιμέσιν αὐτοῦ⁹⁰, ἡ Ἐκκλησία, προνοοῦσα καθηκόντως περὶ τῆς ἀναλόγως πρὸς τὰς ἀνάγκας ταύτας καὶ τὰς περιστάσεις ἐξοικονομήσεως τῶν πραγμάτων, ἔγνω, ἔχουσα σύμφωνον καὶ γνώμην τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, προβῆναι εἰς τὴν σύστασιν ἐν ταῖς ἀπὸ τοῦ καθ' ἡμᾶς Πατριαρχικοῦ Θρόνου ἐξαρτωμέναις ἐκκλησιαστικῶς Νέαις Χώραις τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους διαφόρων Νέων Μητροπόλεων καὶ ἐπαρχιῶν⁹¹, τοῦτο μὲν ἀνάλογον ἐπιφέρουσα συγκρότησιν πρὸς κρείττονα διακυβέρνησιν εἰς τὰς ἐκεῖ διὰ τοῦ ἔξωθεν συρρέουσantos πολυπληθοῦς νέου Ὀρθοδόξου πληθυσμοῦ ἀξιοθεσίας περιοχάς, τοῦτο δὲ τρόπον κατεργαζομένη παραμυθίας διὰ τοὺς ἄνευ ποιμνίου καὶ ἀσχολίας μείναντας ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς προσκαλουμένους καὶ πάλιν εἰς ἀνάληψιν διακονίας ἐν ταῖς οὕτως ἰδρυομέναις νέαις Μητροπόλεσιν.

Οὕτως οὖν συστάσης καὶ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λαγκαδᾶ διὰ τῆς καὶ ἀπὸ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσ/νίκης ἀποσπάσεως τῶν μέχρις ἐσχάτων αὐτῇ ὑποκειμένων Κοινοτήτων, προαγόμεθα διὰ τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς ἡμῶν ἀποφάσει Συνοδικῇ, γνωστοποιῆσαι τοῦτο καὶ τῇ Ὑμετέρᾳ Ἰερότητι, οὐδόλως ἀμφιβάλλοντες ὅτι μετὰ τῆς προσηκούσης πρόφρονος γνώμης καὶ διαθέσεως ἐκτιμηθήσεται καὶ ὑπ' αὐτῆς ἡ γενομένη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀναγκαῖα αὕτη ἐξοικονομήσις καὶ διευθέτησις.

Πληροφοροῦντες δὲ τὴν Ὑμετέραν Ἰερότητα ὅτι εἰς τὴν οὕτως ἐπ' αἰσίοις συστάσαν νέαν ταύτην Μητρόπολιν ἀποκατέστη κανονικὸς Ἀρχιερεὺς ὁ

87. Βλ. «Γρηγόριον Παλαμᾶ» 9 (1925) 23-24.

88. Γρηγόριος Ζ' (1923-1924).

89. Ὁ ἀπὸ Λήμων Γεννάδιος Ἀλεξιάδης (1912-1951).

90. Περὶ τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς τοῦ 1922.

91. Σύνολον 49 μητροπόλεων εἰς τὰς Νέας Χώρας κατὰ τὸ 1924.

Ἱερώτατος Μητροπολίτης Κυκλάδων Κοσ Γερμανός⁹², εὐχόμεθα ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς κατευοδοῖ πάντοτε τὰ πάντα εἰς ἀγαθόν.

Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μετὰ τῆς ὑμετέρας Ἱερότητας.

1924 Ὀκτωβρίου ις'

Ὁ Κων/πόλεως Γρηγόριος

Ἀγαπητὸς ἐν Χῶ ἀδελφός.

8.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ⁹³

ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κων/πόλεως νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἀριθ. Πρωτ. 4067⁹⁴.

Ἱερώτατε Μητροπολίτα Θεσ/νίκης, ὑπέριτε καὶ ἔξαρχε πάσης Θεσσαλίας, ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ Ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργῆ τῆς ἡμῶν Μετρο-ότητος κύριε Γεννάδιε⁹⁵, χάρις εἶη τῇ ὑμετέρῃ Ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Ἀπὸ ἱκανοῦ ἤδη, ὡς ἀνεκωνώθη καὶ τῇ ἡμετέρῃ Ἱερότητι, ἡ Ἐκκλησία εἶχε σχηματίσει τὴν γνώμην περὶ τοῦ εὐκαιροῦ τῆς προαγωγῆς καὶ τῶν ὑπολειπομένων ἐπισκοπῶν τοῦ Θρόνου εἰς αὐτοτελεῖς Μητροπόλεις. Μετὰ τὴν λήψιν δὲ καὶ τῆς ἀπὸ 6 Μαρτίου 1923 ἀριθ. 574 ἐκθέσεως τῆς ὑμετέρας Ἱερότητας καὶ τῶν συνημμένων αὐτῇ σχετικῶν ἀποσπασμάτων πρακτικῶν τῆς περὶ αὐτὴν Ἐπισκοπικῆς Συνόδου, τὸ ζήτημα καὶ πάλιν ἀψηχόλησε τὴν Ἱ. Σύνοδον καὶ ἔτι μᾶλλον ἐνίσχυσε τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν σχηματισθεῖσαν ἤδη γνώμην αὐτῆς. Διό, ὅτε τελευταίως, ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἀλλοιώσεων καὶ τῶν ἀναγκῶν τῶν προελθουσῶν ἐκ τῆς εἰς Ἑλλάδα καταφυγῆς ποιμνίων τε καὶ ποιμένων τῶν ἐν Ἀσίᾳ καὶ Θράκῃ ἐπαρχιῶν, παρέστη ἡ ἀνάγκη μετὰ προηγουμένην σχετικὴν γνώμην καὶ ἔγκρισιν ἀπὸ μέρους καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερ-

92. Γερμανὸς Ἀναστασιάδης ἐκ Δέρκων. «Καθηγητὴς ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ ἱεροκλήρως, πρωτοσύγκελλος τοῦ Χαλκηδόνος, ἐπίσκοπος Λεύκης, Στραμωνίτης, Κορυτσᾶς καὶ Πρεμετῆς, Σιατίστης, Λαγκαδᾶ, ἀποθανὼν πρῶτον Λαγκαδᾶ». Βλ. Σταυροῦ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 162. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀναδημοσιευομένου ἐνταῦθα πατριαρχικοῦ ἐγγράφου συστάσεως τῆς μητροπόλεως Λαγκαδᾶ συμπληροῦμεν ὅτι ὁ Γερμανὸς Ἀναστασιάδης διετέλεσε μητροπολίτης Κυκλάδων, πρὸ τῆς τοποθετήσεώς του εἰς τὴν νεοῖδρυθεῖσαν κατὰ τὸ 1924 μητρόπολιν Λαγκαδᾶ.

93. Γρηγόριος Ζ' (1923-1924).

94. Βλ. «Γρηγόριον Παλαμᾶν» 9 (1925) 24-26.

95. Γεννάδιος Ἀλεξιάδης (1912-1951).

νήσεως, ὅπως τὸ ζήτημα τῆς διαρρυθμίσεως καὶ διευθετήσεως τῶν ἐπαρχιακῶν ὁρίων συμφώνως πρὸς τὰς παρούσας ἀνάγκας λάβῃ νῦν τὴν προσήκουσαν τελειωτικὴν λύσιν, ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ ἐγένετο καὶ ἡ προαγωγή τῶν ἐπισκοπῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης εἰς αὐτοτελεῖς Μητροπόλεις.

Καὶ περὶ μὲν τῶν ἐπισκοπῶν Κίτρος καὶ Πολυανῆς, συμφώνως πρὸς τὴν τεθεῖσαν ὡς βάσιν καὶ ἀποδεκτὴν γενομένην ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας γενικὴν ἀρχὴν τῆς συμφωνίας τῶν ἐπαρχιακῶν ὁρίων πρὸς τὰ ὄρια ἐκασταχοῦ τῶν πολιτικῶν ὑποδιοικήσεων, ὠρίσθη ὅπως αὐταὶ γινόμεναι νῦν Μητροπόλεις περιορισθῶσιν ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ ὄρια τῆς οἰκείας ἐκάστη ὑποδιοικήσεως, ἦτοι ἡ μὲν τοῦ Κίτρος εἰς τὴν νῦν ὑποδιοίκησιν Αἰκατερίνης, ἡ δὲ τοῦ Πολυανῆς εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Κιλκίς, τῶν ἔξω τῶν ὁρίων τῶν ἐν λόγῳ ὑποδιοικήσεων μερῶν περιερχομένων ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς γείτονος Μητροπόλεως καὶ τὴν πολιτικὴν ἐξάρτησιν αὐτῶν. Προκειμένου δὲ περὶ τῶν λοιπῶν Ἐπισκοπῶν τῆς Μητροπόλεως, ἐθεωρήθη πρόσφορον πρῶτον μὲν ὅπως ἡ τέως Ἐπισκοπὴ Ἀρδαμερίου, περὶ ἧς προλαβόντως εἶχεν ἐγκριθῆ, συναδᾶ καὶ τῇ προτάσει τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου, ἡ συγχώνευσίς αὐτῆς μετὰ τῆς ἐπισκοπῆς Ἱερισσοῦ, ἀποτελέσῃ καὶ ἐφεξῆς ἰδίαν περιοχὴν καὶ ἀνακηρυχθῆ εἰς ἰδίαν Μητρόπολιν, δεύτερον δὲ ὅπως τὰ ὄρια αὐτῆς, καθὼς καὶ τὰ ὄρια τῶν δύο ἄλλων ὑπολειπομένων ἐπαρχιῶν, ἦτοι τῆς Καμπανίας καὶ τῆς Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὁρους, προαγομένων καὶ τούτων εἰς Μητροπόλεις, μείνωσιν τὸ γινόμενον ὡς ἔχουσι, μόνον δὲ μετὰ τὴν ἐκ τῶν νῦν ἐν αὐταῖς ἀρχιερατευόντων οὕτως ἢ ἄλλως ἐπελεусομένην χρεῖαν κηρυχθῆ ἐκάστη αὐτῶν διαλελυμένη καὶ τὰ μέρη αὐτῆς περιέλθωσιν, συμφώνως πρὸς τὴν ἄνω εἰρημένην γενικὴν βάσιν τῆς συμφωνίας τῶν ἐπαρχιακῶν ὁρίων πρὸς τὰ τῶν πολιτικῶν ὑποδιοικήσεων, εἰς τὰς οἰκείας γείτονας Μητροπόλεις.

Ταῦτα οὖν τὰ οὕτω συνοδικῶς ἀποφασισθέντα καὶ γινόμενα ἤδη περὶ τὰς τέως ἐπισκοπὰς τῆς ὑμετέρας Ἱ. Μητροπόλεως ἀνακοινοῦμεθα ἐξ ἀποφάσεως εἰς γνώσιν καὶ τῆς ὑμετέρας Ἱερότητος. Ἀναφερόμενοι δὲ καὶ εἰς ὅσα σχετικῶς πρὸς τὴν ἰδρυθῆσαν Ἱ. Μητρόπολιν Λαγκαδᾶ ἐγράψαμεν ἄπο ἰς λήγοντος μηνός, ἀριθ. 3825, καὶ τῇ Ὑμετέρα Ἱερότητι, ἐπιδηλοῦμεν αὐτῇ ὅτι ἐφεξῆς, συμφώνως καὶ πρὸς τὴν γενικὴν τῶν ἐπαρχιῶν βάσιν, τὴν περιοχὴν τῆς κυρίως Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης ἀποτελοῦσι τὰ μέρη τὰ περιλαμβανόμενα ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς πολιτικῆς ὑποδιοικήσεως Θεσσαλονίκης, ἐξαιρέσει μόνον τὸ γινόμενον τῶν εἰς τὴν τέως ἐπισκοπὴν καὶ νῦν Μητρόπολιν Πολυανῆς ὑπαγομένων, παραμενόντων προσωρινῶς οὕτω ἐφ' ὅσον ὑφίσταται ἡ ἐπαρχία Πολυανῆς⁹⁶. Οὐδεμίαν δ' ἔχομεν ἀμφιβολίαν ὅτι τὸ εὐκαιρὸν καὶ πρόσφορον τῆς διευθετή-

96. Ἡ λέξις «Πολυανῆς» ἀντικαθίσταται, ὡς διαλαμβάνει μεταγενέστερον σημεῖωμα τῆς Ἀρχιερατικῆς τῶν Σ. Πατριαρχείων διὰ τῆς λέξεως «Καμπανίας», καθόσον περὶ τῆς τελευταίας ταύτης πρόκειται.

σεως ταύτης διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας, γενικᾶς τε καὶ μερικᾶς, καὶ τὴν ἐπιτυγχανομένην οὕτω ἐξοικονόμησιν προσώπων καὶ πραγμάτων καὶ αὐτὴ ἀναγνωρίζουσα ἰδιαιτέραν ἄμα αἰσθανθήσεται εὐχαρίστησιν ἐπὶ τῇ συντελεσθείσῃ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτῆς καὶ κατὰ τὴν γνώμην καὶ τὸν πόθον αὐτῆς εἰς Μητροπόλεις προαγωγῆ καὶ ἀννύψει τῶν τέως ὑπ' αὐτὴν Ἐπισκοπῶν.

Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μετὰ τῆς ἡμετέρας Ἱερότητος.

Ο ΚΩΝ/ΠΟΛΕΩΣ

1924 Ὀκτωβρίου κη'

καὶ κατ' ἐντολὴν τῆς Α.Θ.Π.

Ὁ Α' τῇ τάξει τῶν μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Ο ΚΥΖΙΚΟΥ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ